

TRADICIJSKI TRAGOVI GOSPIĆA

Gospić, studeni 2024.

Sadržaj

1. UVOD	3
2. Osnivanje Grada Gospića.....	4
2.1. Povijest osnivanja i prvi spomen grada	4
3. Razvoj Gospića kroz stoljeća: od malog naselja do gradskog središta	5
3.1. Prije nastanka grada	5
3.2. Od turskih osvajanja do modernog doba	7
3.3. 20. stoljeće	8
3.4. Nakon Domovinskog rata	8
4. Poznate ličnosti iz Gospića	10
5. Građevine i spomenici Gospića	15
6. Povijesni događaji.....	21
6.1. Bitka kod Bilaja 1809. godine	21
6.2. Bitka za Gospić.....	22
7. Običaji i tradicije Gospića i Like	23
7.1. Lički običaji	23
7.2. Lička glazba i ples	24
7.3. Lička kuhinja	26
8. Zaštita i očuvanje kulturne baštine	28
8.1. Zakonodavne inicijative za očuvanje baštine	28
8.2. Uloge lokalne zajednice u očuvanju baštine	29
8.3. Suradnja s institucijama	31
9. Turizam i kulturna baština.....	33
10. Upute za očuvanje kulturne baštine.....	33
11. Zaključak.....	34

1. UVOD

Gospić, glavni grad Ličko-senjske županije, smješten je u planinskoj regiji Like, okružen prirodnim ljepotama i bogatom povijesti. Grad je od svojih početaka imao važnu ulogu u obrani i razvoju Hrvatske, osobito tijekom razdoblja Vojne krajine, kada je bio važno vojno i administrativno središte.

Njegov strateški položaj, na važnim prometnim pravcima prema moru i unutrašnjosti Hrvatske, činio je Gospić ključnim točkom za razvoj regije. Tijekom 18. stoljeća, kada je Gospić postao centar krajiške vlasti, intenzivno je nastanjivan i izgrađivan. U središnjem dijelu mjesta osnivane su obrtničke i trgovačke radnje, a oko njega su se razvijala ratarska naselja.

Gospić je također značajan zbog svoje kulturne baštine, u kojoj se ističu povijesne građevine, poput Katedrale Navještenja Blažene Djevice Marije, te muzeji i spomenici koji čuvaju povijest grada i regije. Jedan od najpoznatijih građana Gospića, dr. Ante Starčević, često nazivan "Ocem domovine", imao je veliki utjecaj na oblikovanje političkog i kulturnog identiteta Hrvatske.

Tijekom Domovinskog rata, Gospić je bio izložen velikim razaranjima, ali je nakon rata obnovljen i ponovno postao važan regionalni centar. Danas, Gospić simbolizira otpornost i ponos Ličana te ima važnu ulogu u očuvanju kulturne baštine i tradicije Like.

Povijest Gospića neodvojiva je od povijesti Hrvatske, a grad danas predstavlja spoj tradicije, kulture, povijesti i razvoja, čineći ga nezaobilaznim dijelom nacionalne baštine.

Ova brošura ima za cilj educirati čitatelje o povijesti i tradiciji Gospića i njegove okolice, s naglaskom na očuvanje kulturne baštine i podizanju svijesti o važnosti očuvanja tih vrijednosti za buduće generacije. Kroz detalje o gradnji, povijesnim događajima, poznatim ličnostima i običajima, želimo vas upoznati s jedinstvenom kulturnom baštinom koju Gospić predstavlja, te vas pozvati da postanete dio njezinog očuvanja i promocije.

Slika 1 Gospić

Izvor: Arhiva Klaster Lika Destination

2. Osnivanje Grada Gospića

2.1. Povijest osnivanja i prvi spomen grada

Povijest nastanka grada Gospića, kao i njegov naziv, obavijena je legendama, narodnim predajama i povijesnim zapisima koji pružaju različite interpretacije o njegovom podrijetlu i razvoju. Gospić, smješten u srcu Like, ima bogatu povijest koja seže sve do prapovijesnih vremena, a brojni izvori i tradicije čine ga jedinstvenim kulturnim i povijesnim središtem.

Geografski položaj i prapovijesni tragovi

Gospić se nalazi u planinskoj regiji Lika, na području bogatom prirodnim ljepotama, strateškim prometnim putevima i povoljnim uvjetima za naseljenje. Leži u Ličkom polju, na 562 m apsolutne visine, podno Velebita i uz rječicu Novčicu, nedaleko od njezina utoka u rijeku Liku. Prostire se na površini od 966,64 km² i obuhvaća 50 naselja koja zajedno s gradskim naseljem čine gospodarsku i društvenu cjelinu.

Grad Gospić obuhvaća slijedeća naselja: Aleksinica, Barlete, Bilaj, Brezik, Brušane, Budak, Bužim, Debelo Brdo I, Debelo Brdo II, Divoselo, Donje Pazarište, Drenovac Radučki, Gospić, Kalinovača, Kaniža Gospićka, Klanac, Kruščica, Kruškovac, Kukljić, Lički Čitluk, Lički Ribnik, Lički Osik, Lički Novi, Mala Plana, Medak, Mogorić, Mušaluk, Novoselo Trnovačko, Novoselo Bilajsko, Ornice, Ostrvica, Oteš, Pavlovac Vrebački, Počitelj, Podastrana, Podoštra, Popovača Pazariška, Rastoka, Rizvanuša, Smiljan, Smiljansko Polje, Široka Kula, Trnovac, Vaganac, Velika Plana, Veliki Žitnik, Vranovine, Vrebac, Zavođe i Žabica.

Geografski, Gospić leži na ocjeditoj zaravni uz rijeku Novčicu, pružajući povoljne uvjete za život i razvoj. Dimenzije grada protežu se otprilike 42 km u smjeru jugoistok-sjeverozapad i 33 km u pravcu sjeveroistok-jugozapad, što ga čini značajnim čvorištem unutar Ličko-senjske županije.

Geografski položaj regije omogućio je naseljavanje još u prapovijesnim vremenima, dok arheološki nalazi iz neolitika i željeznog doba svjedoče o postojanju naselja u ovom području. U doba Japoda, ovdje su živjeli predci Hrvata, a to područje se spominje i u povijesnim izvorima kao dio važnog kulturnog i trgovinskog pravca.

Nastanak naziva Gospić

Legende o nastanku imena grada Gospića variraju, no dvije najpoznatije govore o narodnoj predaji i religioznim poveznicama s Majkom Božjom.

Jedna od poznatih legendi kaže da je grad dobio ime po kneginji po imenu Gospava. Prema ovoj legendi, Gospava je bila teško bolesna, ali se izliječila pijenjem vode iz rijeke koja teče ovim krajem, a zbog toga je odlučila osnovati naselje i nazvati ga Gospić, prema svom imenu. Druga legenda, koja je također raširena, govori o kipu Majke Božje s Isusom u naručju koji je bio smješten u crkvi u blizini stare kule. Prema ovoj priči, Gospić je dobio ime prema tom kipu.

Povijesni izvori također spominju mogućnost da ime Gospić potiče od latinskog „hospitium“, što znači svratište ili gostionica. To se veže uz kapucinsko bratstvo iz Karlobaga, koje je 1721. godine osnovalo hospicij (svratište) u Kaniži, nedaleko Gospića.

Prvi pisani spomeni i srednjovjekovni razvoj

Prvi pisani spomen Gospića javlja se 1263. godine u ispravi koja spominje naselje pod imenom „Kasezi“, smješteno uz rijeku Novčicu (današnji naziv Kaseg). To naselje, koje je bilo naseljenije i važno u kontekstu srednjovjekovnih događanja, kasnije će postati temelji budućeg grada. Kroz povijest, Gospić je nekoliko puta mijenjao svoje ime, a 1574. godine spominje se kao „Gospojina“, dok ime Gospić prvi put dolazi u povijesne izvore 1604. godine.

Razvoj Gospića u 18. i 19. stoljeću

Značajan razvoj Gospića započinje u drugoj polovici 18. stoljeća kada grad postaje vojno-upravno središte Ličke pukovnije. U to doba grad dobiva važnu ulogu u administraciji i obrani, ali također raste i njegov gospodarski značaj. Gospić postaje važno središte obrtničke i trgovačke djelatnosti, s naglaskom na vojne i administrativne funkcije, ali i s rastućim kulturnim životom.

Kroz 19. stoljeće Gospić je bio podložan mnogim promjenama, uključujući utjecaje svjetskih povijesnih zbivanja, ratova i političkih previranja. Ipak, temelji grada ostali su u njegovim vojnim i administrativnim funkcijama, a razvitak je bio usporen zbog različitih povijesnih okolnosti.

Turske kule i uloga u Vojnoj krajini

Temelj današnjeg grada čine dvije turske kule i stari most, oko kojih se u vrijeme Vojne krajine razvila jezgra grada kao administrativnog, vojnog i kulturnog središta. Grad je postao važno vojno i strateško središte tijekom borbi s Osmanlijama, a u isto vrijeme, zajedno s kulturnim i gospodarskim razvojem, oblikovao je temelje moderne urbanizacije.

Gospić u novijoj povijesti

U 20. stoljeću, Gospić je nastavio razvijati svoju važnost unatoč političkim i gospodarskim izazovima. Danas, Gospić je prepoznat kao važan kulturni, politički i gospodarski centar Like, s bogatom poviješću koja odražava brojne utjecaje, od prapovijesnog naseljenja, srednjovjekovnih previranja, pa sve do modernog doba.

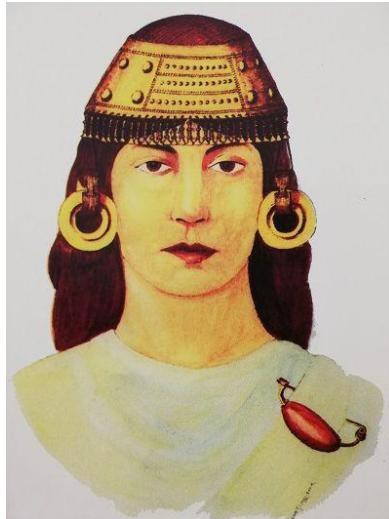
Gospić je grad u kojem se povijest i legenda isprepliću, a njegovo ime, koje dolazi iz narodnih predaja i povijesnih izvora, ostalo je snažna poveznica između prošlosti i sadašnjosti.

3. Razvoj Gospića kroz stoljeća: od malog naselja do gradskog središta

3.1. Prije nastanka grada

Područje današnjeg Gospića i njegove okolice ima bogatu povijest naseljavanja koja datira od pretpovijesti. Arheološki nalazi svjedoče o kontinuiranom naselju ovog kraja kroz različite povijesne faze, od starijeg kamenog doba pa sve do željeznog doba. Posebno su važni nalazi koji se odnose na pleme Japoda, koje je živjelo u ovim krajevima. Japodi su bili narod koji je u doba rimske vladavine

nastanjao područje Like. Iako su zbog svojih kulturnih i jezičnih značajki bili povezivani s Ilirima, a u nekim izvještajima i s Keltskim narodima, njihovo etničko porijeklo i pripadnost ovim skupinama ostaje predmet povijesnih rasprava. Japodi su bili jedno od najistaknutijih plemena toga vremena, a njihov utjecaj na kulturološke i gospodarske prakse u ovoj regiji bio je značajan. Zbog bogatstva kamena i drva, stanovništvo Like se stoljećima bavilo stočarstvom,

Slika 2 Japodi

Izvor: [Web stranica Lika Destination](#)

Tijekom antičkog razdoblja, područje oko današnjeg Gospića imalo je ključnu stratešku ulogu zbog jedne od najznačajnijih prometnih komunikacija koja je povezivala unutrašnjost Rimskog Carstva (Siscia, današnji Sisak) sa Salonom na jadranskoj obali (današnji Split). Rimski vlast u ovom kraju ostavila je snažan trag, jer su Rimljani gradili ceste, postaje i infrastrukturne objekte, uvodeći svoje običaje, kulturu i zakonodavne normative sustave. Ovaj prostor bio je dio Rimskog Carstva, a rimski doseljenici su oblikovali kulturni krajolik, stvarajući temelje za budući razvoj naselja.

S dolaskom Hrvata na ove prostore u 7. stoljeću, regija je nastavila s razvojem, a autohtono stanovništvo, potomci Japoda i rimskih doseljenika, bili su među prvim Hrvatima u ovoj regiji. Arheološki nalazi, poput ulomaka starohrvatskog pletera, svjedoče o kulturnom i vjerskom naslijeđu koje je nastalo u srednjem vijeku. Ovi nalazi ukazuju na snažnu kršćansku tradiciju stanovništva, koja je bila usko povezana s razvojem lokalnih sakralnih objekata i gradnjom crkava.

U 11. stoljeću jačaju plemenitaške obitelji koje su u regiji Like nastavile s izgradnjom utvrđenih naselja. Ove plemićke obitelji, među kojima su Tolimirovići, Mogorovići, Tugomirići i Disislavići, imale su važnu ulogu u političkom i društvenom životu toga vremena. Uz gospodarski napredak, ovi plemići osnivaju burgove, odnosno utvrđene gradove, u kojima se razvijaju kulturne, društvene i duhovne tekovine srednjovjekovnog doba. Osim što su ovi gradovi imali vojnu i obrambenu funkciju, postali su i centri duhovnog i kulturnog života, što je oblikovalo daljnji razvoj ove regije.

Jedan od ključnih trenutaka u povijesti Gospića zabilježen je 1263. godine, kada se u jednoj ispravi spominje naselje „Kaseg“, koje se nalazilo uz rijeku Liku i potok Novčicu. Kralj Bela IV. u to je vrijeme s ličkim županom Petrom Tolimirovićem sklopio ugovor o zamjeni posjeda, u kojem se, uz spomenuto naselje, nalaze i druga naselja poput Sičeva, Grebenara i Brotnjana. Ova isprava svjedoči o ranom formiranju naselja koje će postati predak današnjeg Gospića. U sljedećim godinama, naselje Kaseg postaje važna točka za nekoliko ličkih rodova, među kojima su Mogorovići, Korini, Vidasi, Prohočići, Ljutčić i Lukšići. Ovi rodovi su bili ključni u formiranju zajedničkog identiteta naselja koje će kasnije postati centar političkog i kulturnog života regije.

3.2. Od turskih osvajanja do modernog doba

Gospić je kroz stoljeća doživio brojne promjene, od turskih prodora do razvoja u 19. stoljeću, a svako od tih razdoblja ostavilo je svoj trag na gradskom identitetu. Tijekom turskih osvajanja, koje su započele u 16. stoljeću, Kasezi (današnji Gospić) su doživjeli značajnu demografsku i kulturnu transformaciju. Kroz vrijeme, grad je bio podložan napadima i raseljavanjima, a prema putopiscu iz 18. stoljeća, Gospić je bio "kukavni turski grad", u kojem su preživjeli tragovi prošlih vladavina i postojanja.

Iako su mnogi Hrvati tijekom turske okupacije napustili Liku, u Gospiću su se naselili Vlasima, koji su ostali na tim prostorima i nakon turskog povlačenja. Grad se ponovno naseljavao i razvijao, a značajnu ulogu u njegovom kasnijem razvoju imali su upravo utvrde koje su podigli Turci. Među njima, najistaknutije su bile kule age Senkovića i age Alića, koje su se nalazile na prijelazu rijeke Novčice i u naselju Rajčić-grad. Ove utvrde i obrambene građevine ostale su trajni spomenici turske vlasti, a njihovi ostaci i danas svjedoče o turbulentnoj prošlosti ovog prostora.

Nakon što su Turci napustili Liku 1689. godine pod zapovjedništvom generala Herbersteina, Gospić je postao važan upravni, vojni i kulturni centar. Iako su Hrvati tijekom turske okupacije bili prisiljeni napustiti svoje domove, nova naselja koja su se formirala u Gospiću uglavnom su bila nastanjena doseljenicima iz drugih dijelova Hrvatske, poput Gorskog kotara, Dalmacije i Primorja.

Tijekom 18. i 19. stoljeća Gospić je stekao prepoznatljive urbane karakteristike. Godine 1781. započela je izgradnja katedralne crkve Navještenja Blažene Djevice Marije, koja je postala simbol duhovnog života grada. Uz nju, grad je dobio i druge sakralne i javne objekte, uključujući kapelicu Sv. Ivana Nepomuka, koja je postojala već prije 1756. godine, kao i gradsku kapelicu Sv. Marije Magdalene, koja je dovršena 1856. godine i postala zaštitnica grada. Ove crkve i kapelice ne samo da su imale vjerski značaj, nego su bile i važan društveni i kulturni centar.

Za vrijeme austrijske vladavine u 18. stoljeću Gospić je postao sjedište Ličke i Otočke pukovnije, a grad je nastavio razvijati svoju infrastrukturu, osobito u vojnom i obrazovnom sektoru. 1729. godine osnovana je prva pučka škola, a ubrzo nakon toga sagrađene su i nove škole, uključujući njemačku školu 1766. godine i "normalnu školu" 1799. godine.

U doba Napoleonove vladavine, Lika je bila pod francuskom kontrolom, a tijekom tog razdoblja sagrađene su nove ceste, škole i upravne zgrade. Iako je veći dio stanovništva bio protiv francuske vojske, grad je nastavio rasti i razvijati se. Nakon Napoleonovog pada, Lika je ponovno postala dio Habsburške Monarhije, a Gospić je postao političko i administrativno središte.

U 19. stoljeću grad je doživio još jedan važan iskorak, kada je postao središte Ličko-krbavske županije (1886.–1924.). Tijekom tog razdoblja Gospić je zadržao svoj status kulturnog, političkog i administrativnog centra, a stanovništvo grada je nastavilo rasti. Pored izgradnje novih mostova, grad je stekao i novu vodovodnu mrežu, koja je puštena u rad 1894. godine, a za tu prigodu postavljen je kip Vodarice Marte, koji je i danas jedan od prepoznatljivih simbola grada.

Tijekom 19. stoljeća, Gospić je također bio dom velikim ličnostima poput Ante Starčevića, poznatog političara i "oca domovine", te Nikole Tesle, jednog od najpoznatijih svjetskih izumitelja. Tesla je, osim što je rođen u Smiljanu, pohađao školu u Gospiću, gdje je bio izuzetno uspješan, a događaji iz njegovog života, poput popravljivanja vatrogasne opreme, postali su dio gradskih legendi.

Razvoj Gospića kroz stoljeća bio je usko povezan s političkim, društvenim i kulturnim promjenama koje su oblikovale ovaj grad. Od turskih prodora do 20. stoljeća, Gospić je prošao kroz razne faze, ali je uvijek zadržao svoju važnost kao središte života, razvoja i kulture Like.

3.3. 20. stoljeće

Kroz kraj 19. stoljeća do 1940. godine, Gospić je bio živahni centar, nalik manjoj metropoli. Polovicom 19. stoljeća postaje sjedište Ličke pukovnije, a kulturne ustanove poput Matice hrvatske, Hrvatskog sokolskog društva te mnoge sportske i kulturne udruge bili su u punom razvoju. Godine 1900., u gospićkoj park-šumi Jasikovac, izgrađeno je prvo tenisko igralište u ovom dijelu Europe.

Razvoj Gospića tijekom 20. stoljeća bio je usmjeren na modernizaciju i povezivanje s većim regionalnim i nacionalnim prometnim mrežama. Tako je željeznička pruga, koja je prolazila kroz Gospić 1920. godine, označila važnu fazu u razvoju grada. Prvi vlak dolazi 1921. godine, čime se grad povezuje s širim prometnim mrežama, što dodatno doprinosi njegovom rastu i razvoju.

Međutim, politička situacija bila je teška. U Kraljevini Jugoslaviji, pod žandarmerijskim terorom, Gospić je bio suočen s gušenjem nacionalne pripadnosti, što je kulminiralo Brušanskim ustankom 1932. godine. Prije Drugog svjetskog rata, Gospić je bio grad obrtnika i službenika, u kojem su Hrvati, iako većina, bili obespravljani i izloženi nasilju srpske manjine.

Za vrijeme Drugog svjetskog rata, Gospić je bio u sastavu NDH, gdje su djelovale istaknute ustaške figure, poput Andrije Artukovića i Joze Dumandžića. Logor Jadovno, smješten u dolini Velebita, bio je sabirni logor za Židove i druge političke zatvorenike. U Gospiću su nastale brojne žrtve, a zločini su se nastavili i nakon dolaska partizana 1945. godine, kada je izveden niz likvidacija lokalnog stanovništva.

U post-ratnom razdoblju Jugoslavije, Gospić je, unatoč određenim pokušajima industrijalizacije, stagnirao zbog geografskih, ekonomskih i političkih razloga, dok je demografska depopulacija bila nastavak trenda migracija prema drugim dijelovima Hrvatske i inozemstvu. Ipak, industrija je napredovala, a tvornica „Marko Orešković“ bila je među najvećim poduzećima metalne industrije u Lici.

Osamdesete godine prošlog stoljeća donose nastavak težnje hrvatskog naroda za vlastitom državom, a 1990. godina označava početak političkih promjena u Gospiću, koji je u narednim godinama postao ključna točka obrane u Domovinskom ratu.

Gospić je bio jedan od važnijih strateških i psiholoških ciljeva velikosrpskih snaga. U lipnju 1991. godine, situacija se počela dramatično pogoršavati, a u rujnu su započele žestoke bitke za grad. Gospićani su u početku uspjeli zaustaviti napredovanje četničkih bandi, a 4. rujna osnovana je 118. brigada Hrvatske vojske pod zapovjedništvom Mirka Norca.

Najžešće borbe vođene su tijekom rujna 1991. godine, dok je četničko topništvo neprestano bombardiralo grad. Iako su hrvatske snage uspjele obraniti grad, okupirana područja bila su pogođena masakrima nad civilima. Napadi su bili kontinuirani, a tijekom listopada 1991. godine, Gospić je bio izložen neprekidnom bombardiranju.

Na početku 1993. godine, Gospić je bio uključeni u oslobađanje drugih područja, uključujući Maslenicu, dok su snage Hrvatske vojske sudjelovale i u akciji „Medački džep“. Ove akcije dovode do smanjenja broja napada na Gospić, iako grad nije prestajao biti meta. Kasnije su, zbog ratnih zločina, osuđeni zapovjednici poput Mirka Norca za odgovornost u izvršenju ubojstava civila.

Domovinski rat završava 1995. godine, a Gospić započinje obnovu i postaje moderno županijsko središte. Iako je grad pretrpio teške gubitke, njegova borba za opstanak postala je simbol otpora i odlučnosti hrvatskog naroda.

3.4. Nakon Domovinskog rata

Nakon završetka Domovinskog rata, Gospić, kao i mnogi drugi dijelovi Hrvatske, suočavao se s teškim posljedicama ratnih razaranja. Grad je pretrpio značajnu devastaciju infrastrukture i stambenih objekata, a i demografske promjene bile su drastične. U usporedbi s 1991. godinom, broj Hrvata u Gospiću porastao je s 5.015 na 11.860 prema popisu iz 2011. godine, dok je broj Srba pao s 3.243 na samo 609 stanovnika. Ova promjena odražava ne samo posljedice rata već i migracijske valove, jer su mnogi Srbi, kao i ostali, napustili grad i regiju tijekom i nakon rata. Iako je grad bio pod velikim stresom zbog ratnih razaranja, obnova je počela ubrzo nakon završetka rata, ali proces oporavka bio je dugotrajan i složen.

Jedan od naslijeđenih problema iz ratnog razdoblja bile su mine u okolini grada, koje su predstavljale sigurnosnu prijetnju. Mine su i dalje bile opasnost za stanovništvo, a demilitarizacija područja bila je dugotrajan proces koji je zahtijevao opsežno čišćenje terena. Unatoč tome, grad je počeo oporavljati, a kroz razne inicijative počeo se vraćati na stabilniji put razvoja.

Jedan od važnih trenutaka u novoj povijesti Gospića bio je vjerski preokret, a to je uspostava Gospićko-senjske biskupije 2000. godine. Naime, dana 25. svibnja 2000. godine, papa Ivan Pavao II. izdao je bulu kojom je podijelio dosadašnju Riječko-senjsku nadbiskupiju na dvije crkvene jedinice: Riječku nadbiskupiju i Gospićko-senjsku biskupiju. Gospić je postao sjedište nove biskupije, čime je dodatno dobio na važnosti u crkvenom životu Hrvatske. Prvim biskupom imenovan je Mile Bogović, a grad je time postao važan centar duhovnog života za čitavu Liku. Osnivanje biskupije također je bio simbol novog početka za Gospić, jer je omogućilo bolje povezivanje s vjerskim zajednicama u zemlji i svijetu.

Gospodarski razvoj grada bio je usko povezan s infrastrukturnim ulaganjima koja su uslijedila nakon rata. Ključni faktor za napredak bio je završetak i otvaranje autoceste A1, koja je povezala Gospić s ostatkom Hrvatske. Otvorena 26. lipnja 2005. godine, ova prometnica omogućila je brži pristup Lici, što je ubrzalo razvoj turizma, gospodarstva i drugih sektora. Značajan utjecaj autoceste na razvoj bio je očit i prije nego što je ona bila potpuno dovršena, jer je omogućila lakši transport i povezivanje sa Središnjom Hrvatskom i Jadranskom obalom. Ovaj prometni razvoj bio je ključan za privlačenje investicija i poticanje poslovnih aktivnosti, uključujući i razvoj turizma u regiji.

Iako su ratne rane bile duboke, Gospić se, uz pomoć novog prometa, vjerskog povezivanja i stabilizacije političkih odnosa, počeo obnavljati i gospodarski napredovati. Grad je postao važan središnji dio Lijepe naše, i to ne samo zbog svoje strateške pozicije, već i zbog bogate kulturne i povijesne baštine.

Jedan od najvažnijih kulturnih trenutaka u novijoj povijesti Gospića bio je otvaranje Memorijalnog centra "Nikola Tesla" u Smiljanu, 10. srpnja 2006., povodom 150. godišnjice rođenja ovog velikog izumitelja. Smiljan, Teslina rodna kuća, postao je mjesto koje okuplja ljubitelje Teslina života i djela iz cijelog svijeta. Ovaj centar ne samo da je odao počast Tesli, već je i postao značajna točka u turističkoj ponudi regije, koja je, unatoč ratnim ranama, počela privlačiti sve više posjetitelja.

Osim toga, ekonomski razvoj grada dodatno je podupirao otvaranje energetske infrastrukture, kao što je energana na biomasu u Smiljanskom polju, koja je počela proizvoditi električnu i toplinsku energiju početkom srpnja 2021. godine. Ova energana simbolizira sve veći fokus na obnovljive izvore energije, što je dio šireg trenda prema održivom razvoju.

U socijalnom i kulturnom životu, Gospić je nastavio odavati počast svojim žrtvama i povijesnim trenucima. U travnju 2024. godine, u organizaciji Ličko-senjske županije, Grada Gospića i Gospićko-senjske biskupije, uz potporu Ministarstva hrvatskih branitelja, održan je posljednji ispraćaj i pokop 253 žrtve Drugog svjetskog rata i poslijeratnog razdoblja, ekshumirane na području ispred gospićkoga groblja sv. Marije Magdalene. Ovaj događaj odražava Gospić kao grad s dubokim poštovanjem prema svojoj prošloj povijesti i žrtvama.

Također, u Gospiću je održan i veliki okupljanje mladih u svibnju 2024. godine, kada se okupilo više od deset tisuća mladih iz Hrvatske i iseljeničtva na XII. Susretu hrvatske katoličke mladeži. Ovaj događaj

bio je potvrda duhovne i kulturne vitalnosti grada, ali i njegova sposobnost da se oporavi, napreduje i privuče nove generacije.

4. Poznate ličnosti iz Gospića

Gospić je poznat po svojim značajnim osobama koje su ostavile neizbrisiv trag u povijesti Hrvatske, u različitim područjima, od znanosti i umjetnosti do politike i književnosti. Neki od najistaknutijih predstavnika iz Gospića uključuju:

Nikola Tesla

Nikola Tesla, jedan od najvećih izumitelja i znanstvenika u povijesti, rođen je 10. srpnja 1856. godine u malom mjestu Smiljan, koje je tada pripadalo Habsburškoj Monarhiji, a danas je dio Republike Hrvatske. Tesla je potekao iz pravoslavne obitelji, čiji je otac Milutin bio svećenik, dok mu je majka, Georgina (Đuka), također dolazila iz svećeničke obitelji. Iako je Nikola Tesla postao poznat kao fizičar i elektrotehničar, njegov početak obrazovanja bio je skroman.

Osnovno obrazovanje započeo je u rodnom Smiljanu, da bi nastavio školovanje u obližnjem Gospiću, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Uslijedila je viša gimnazija u Karlovcu, a nakon toga Tesla upisuje studij na Visokoj politehničkoj školi u Grazu, gdje je primio stipendiju Vojne krajine. Međutim, zbog financijskih poteškoća, što je povezano s ukidanjem stipendije, Tesla nije uspio završiti studij te se posvetio kartanju i kockanju u pokušaju da nadoknadi gubitak. Nakon toga, Tesla se kratko zadržao u Mariboru, a potom je nekoliko godina radio kao učitelj u Gospiću. Unatoč početnim teškoćama u obrazovanju, Tesla je odlučio nastaviti karijeru u elektrotehnici, putujući kroz Europu i na kraju dospjelo u Pariz.

Godine 1882. Tesla započinje rad u Edisonovoj tvrtki u Parizu, a u Strasbourgu 1883. godine konstruira prvi model indukcijskog motora, ključni izum koji će ga proslaviti. Nakon preseljenja u New York 1884. godine, Tesla se zapošljava u Edisonovoj kompaniji, ali ubrzo dolazi do nesuglasica s Edisonom, koji je bio veliki zagovornik jednosmjerne struje, dok je Tesla vjerovao u prednosti izmjenične struje. Ove nesuglasice dovele su do osnivanja Tesline vlastite kompanije – Tesla Electric Company.

Unatoč velikim financijskim problemima u početku njegove karijere, Tesla je ostvario ključna dostignuća koja su promijenila svijet. 1887. godine registrira patent za višefazni sustav prijenosa električne energije, indukcijski motor, te mnoge druge inovacije koje su omogućile razvoj modernih električnih sustava. 1888. godine Tesla sklapa ugovor s Georgeom Westinghouseom, koji je postao ključni partner u promicanju Teslinih izuma vezanih uz izmjeničnu struju, a Westinghouse je od Tesle kupio patente za 1 milijun dolara. Unatoč tome, Tesla je zapravo od tog iznosa primio samo 60.000 dolara, no njegova prednost u tehnologiji izmjenične struje bila je neosporna.

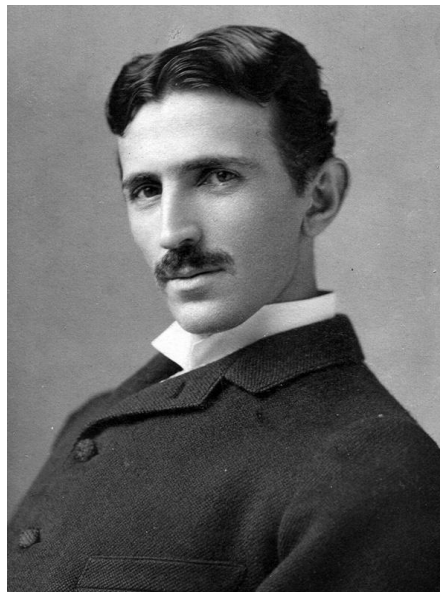
Tesla se nije zaustavio na tom uspjehu. Godine 1893. godine na Svjetskoj izložbi u Chicagu, demonstrirao je prednosti izmjenične struje, a njegova hidroelektrana na Nijagarinim slapovima 1896. godine bila je jedna od prvih velikih primjena ovog sustava u industrijskom obimu. Tesla je također 1898. godine demonstrirao daljinsko upravljanje brodom, čime je postavio temelje za razvoj bežične komunikacije.

Njegovi eksperimenti u laboratoriju u Colorado Springsu 1899. godine, gdje je istraživao visoke frekvencije i visokonaponske struje, doveli su do brojnih značajnih otkrića. Iako je Tesla tijekom svog života bio pionir mnogih tehnologija koje su oblikovale 20. stoljeće, kao što su bežični prijenos energije, X-zrake i Tesla zavojnica, njegov je život bio obilježen financijskim teškoćama. Godine 1900. započeo

je projekt na Long Islandu koji je trebao omogućiti bežični prijenos električne energije na globalnoj razini, no zbog financijskih problema i povlačenja podrške od strane J. P. Morgana, projekt nikada nije dovršen.

Iako je Tesla doživio mnoge neuspjehe u financijskom smislu, njegova genijalnost nije prošla nezapaženo. Dobio je brojne nagrade, među kojima se izdvaja Edisonova medalja 1917. godine, kao i počasni doktorati sveučilišta u Zagrebu, Grazu i Parizu. Tesla je i dalje radio na različitim izumima, među kojima su i turbina bez lopatica i brojni drugi patenti iz područja strojarstva i industrije.

Tesla je preminuo 7. siječnja 1943. godine u New Yorku, u dobi od 86 godina, umirući praktički bez novca, ali ostavljajući iza sebe naslijeđe koje je promijenilo svijet. Danas, Tesla je prepoznat kao jedan od najvećih izumitelja svih vremena, čije su ideje oblikovale modernu tehnologiju, a njegove teorije o bežičnom prijenosu energije, inteligentnim sustavima i elektromagnetizmu još uvijek imaju veliki utjecaj.

Slika 3 Nikola Tesla

Izvor: [Web stranica - Memorijalni centar Nikola Tesla](#)

dr. Ante Starčević

Dr. Ante Starčević, poznat i kao Otac domovine, rođen je 23. svibnja 1823. godine u Žitniku pokraj Gospića. Iako je studirao filozofiju na Kraljevskoj akademiji u Zagrebu, teologiju u Senju, a potom doktorirao filozofiju u Pešti, njegova politička i društvena aktivnost postat će prepoznatljivija od njegovih akademskih uspjeha. U Zagrebu je započeo svoju karijeru kao odvjetnik, nakon što nije uspio dobiti mjesto profesora na zagrebačkoj Akademiji, gdje je radio do 1861. godine.

U mladosti je bio sklon intelektualnim i političkim strujama toga doba, priklonivši se ilirskom pokretu, a pisao je pod pseudonimom A. V. Rastevčić, objavljujući pjesme i prozna djela u Gajevoj Danici, Zori dalmatinskoj i Bačkoj vili. Starčević je bio istaknuti kritičar jezičnih koncepcija Vuka Karadžića, s kojim je vodio polemike, a bio je i prvi koji je izdao Istarski razvod (1325.) u latiničkoj transkripciji, čime je pokazao duboko poznavanje hrvatske jezične baštine.

Iako je u početku bio angažiran u kulturnim i književnim krugovima, Starčević je ubrzo okrenuo svoju pozornost na političko djelovanje. 1861. godine osnovao je Stranku prava zajedno s Eugeniusom Kvaternikom i Perom Vrdoljakom, političkom platformom koja se zalagala za hrvatsku državnu samostalnost i protiv zajedničkih interesa s Austro-Ugarskom. Njegovi politički programi, koje je

razvijao u brojnim spisima i raspravama, temeljili su se na ideji slobodne, samostalne Hrvatske, neovisne o Beču i Pešti.

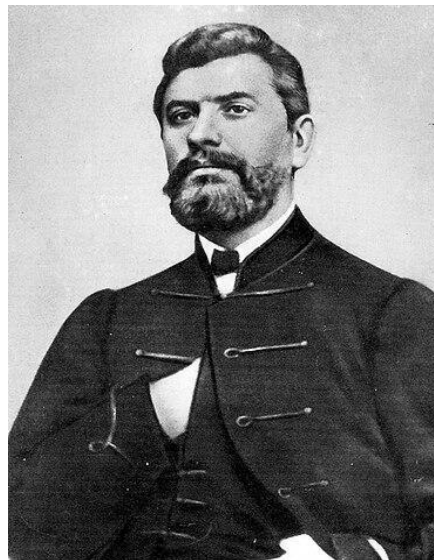
Starčević je bio izuzetno kritičan prema jugoslavenstvu, panslavizmu i srpstvu, smatrajući ih prijetnjom za hrvatski narod. Bio je dosljedan u svojim stavovima protiv ujedinjenja Hrvatske s drugim slavenskim narodima, a istovremeno je smatrao Bosnu i Hercegovinu dijelom hrvatskog nacionalnog prostora. Njegovo najpoznatije političko djelo bilo je utemeljeno na ideji da Hrvatska bude suverena i samostalna država, koja bi se temeljila na ugovornom odnosu između hrvatskog naroda i kralja.

Za svog života bio je često proganjan i suočen s političkim osudama. Zbog svojih političkih stavova bio je smijenjen s mjesta velikog bilježnika Riječke županije, a nekoliko puta je bio i u zatvoru. Međutim, unatoč političkim i osobnim nevoljama, Starčević je ostao dosljedan svojoj borbi za hrvatsku slobodu, koja će kasnije postati temelj moderne hrvatske države.

U kasnijim godinama, nakon političkih sukoba s Franjom Folnegovićem, osnovao je Čistu stranku prava, a uz to je bio i utemeljitelj političkog i satiričkog lista Zvekan, koji je imao ključnu ulogu u širenju pravaške ideologije. Starčević je bio izabran u Sabor 1878. godine, gdje je ostao do svoje smrti. Njegova politička borba bila je ključna za oblikovanje hrvatske nacionalne svijesti i temeljna za političku formu koju će kasnije preuzeti suvremena hrvatska država.

Dr. Ante Starčević umro je 28. veljače 1896. godine u Zagrebu, ali je kroz svoj rad i djelo ostavio neizbrisiv trag. Njegov nadgrobni spomenik, djelo Ivana Rendića, nalazi se u Šestinama, a njegove političke i književne ideje još uvijek imaju snažan utjecaj na hrvatsku povijest i identitet. Zbog svojih izvanrednih doprinosa nacionalnoj ideji, Starčević je tijekom života bio prozvan Otac domovine, a danas je prepoznat kao jedan od ključnih političara u povijesti Hrvatske.

Njegova djela uključuju "Nekoliko uspomena" (1870), "Na čemu smo" (1878), "Ima Serb" (1868), "Pisma Magjarolacah" (1879), "Nagodbe" (1880), "Jubilei" (1888), "Najnovija davorija" (1893), "Izabrani spisi" (1943), "Misli i pogledi" (1971), "Politički spisi" (1971), "Književna djela" (1995), "Govori" (1996), te mnoge druge publikacije koje su oblikovale politički i intelektualni okvir moderne Hrvatske.

Slika 4 dr. Ante Starčević
Izvor: [Wikipedija](#)

Ferdinand Kovačević

Ferdinand Kovačević, hrvatski telegrafski stručnjak, rođen je 25. travnja 1838. godine u Gospiću, a preminuo je 27. svibnja 1913. godine u Zagrebu. Kovačević je bio pionir u razvoju telegrafске tehnike u Hrvatskoj i šire, s posebnim naglaskom na unapređenje tehnologije telegrafskih sustava i obrazovanje stručnog osoblja u tom području.

Kovačević je svoje osnovno obrazovanje stekao u rodnom Gospiću, a nakon toga 1859. godine završava Vojnu akademiju u Bečkom Novom Mjestu. Kao topnički časnik služio je do 1866. godine, a otpust iz vojske dobio je 1872. godine. Po izlasku iz vojske, Kovačević započinje svoju karijeru u Telegrafskoj upravi, najprije u Josefovu (danas dio Jaroměra) u Češkoj, a zatim u Telegrafskom inspektoratu za Hrvatsku i Slavoniju 1869. godine. Godine 1870. postaje član novoosnovane Direkcije telegrafa za Hrvatsku i Slavoniju u Zagrebu, gdje je radio kao tajnik od 1872. godine.

Njegova karijera u telegrafskoj industriji bila je izuzetno plodna, a njegov rad u Hrvatskoj imao je pionirski značaj. Posvetio se razvoju teorijske i praktične temeljne tematike telegrafije, te je svoje rezultate objavljivao u uglednim međunarodnim časopisima poput *Journal télégraphique* (Bern, 1878), *Revue télégraphique* (Bern, 1878), *Technische Blätter* (Prag, 1878), *Zeitschrift für Elektrotechnik* (Beč, 1888–89), i *Elektrotechnische Zeitschrift* (Berlin, 1889).

Jedan od njegovih značajnih izuma bio je patent za „diferencijalnu metodu s trajnom strujom za istodobno odašiljanje po jednoj žici dviju brzozavka jednakoga ili protivnoga smjera, kao i četiri brzozavke, dvije po dvije u suprotnim smjerovima“, koji je registrirao 1876. godine u Beču i Budimpešti. Ovaj izum omogućio je veću efikasnost u brzozavnoj komunikaciji, a Kovačević je bio ključni faktor u razvoju telegrafije u Europi.

Kovačević je bio vrlo produktivan i kao pisac, objavljujući knjige koje su postale ključne u obrazovanju telegrafskih radnika. Jedno od njegovih najvažnijih djela bilo je *Praktično-teorijski priručnik za telegrafске činovnike*, koje je izdao 1875. godine. U ovoj knjizi, Kovačević se bavio problemima smetnji u telegrafiji, temeljenim na tadašnjoj tehnologiji i tehničkom znanju. Ovaj rad bio je temelj za obuku i usavršavanje osoblja u telegrafskoj industriji.

U 1881. godini tiskao je zbirku zadataka iz galvanskoga nauka o elektricitetu, koja je bila pomoć pri pripremama za stručne ispite, a 1889. godine objavio je knjigu u kojoj je sustavno obradio područje povećanja iskoristivosti vodova u telegrafiji s istosmjernom strujom. Godine 1892. sastavio je terminološki priručnik o brzozavu na hrvatskom jeziku, koji je imao važnu ulogu u standardizaciji telegrafске terminologije.

Kovačevićev rad bio je vrlo važan za tehnički napredak u Hrvatskoj i šire, a posebno se isticao njegov doprinos obrazovanju stručnjaka u telekomunikacijskom sektoru. Bio je član Elektrotehničkog društva u Beču od 1886. godine, a 1999. godine, u čast njegovom pionirskom radu, postavljeno je njegovo poprsje u Parku skulptura velikana hrvatskoga prirodoslovlja i tehnike u Zagrebu, rad akademskog kipara S. Jančića.

Njegov opus uključuje i djela kao što su *Betriebsstörungen oberirdischer Telegraf-Leitungen, deren Aufsuchung und Behebung* (1875), *Sammlung von Aufgaben aus der galvanischen Elektrizitätslehre mit besonderer Rücksicht für Telegraphenbeamte* (1881), *Das halbpolarisierte oder Universal-Relais dessen Theorie und Anwendung zur Duplex- und Quadruplex-Correspondenz* (1889), i *Elektromagnetični brzozav osobitim obzirom na poštansko-brzozavne odpravnike* (1892), koja su postavila temelje za daljnji razvoj telegrafije.

Ferdinand Kovačević bio je ključna figura u povijesti hrvatske elektrotehnike i telekomunikacija. Njegov rad, kako teorijski, tako i praktični, ostavio je dubok trag u razvoju telegrafije, a njegov doprinos obrazovanju novih naraštaja tehničkog osoblja bio je ključan za razvoj telegrafskih i kasnije telekomunikacijskih sustava u Hrvatskoj i Europi.

Slika 5 Ferdinand Kovačević

Izvor: [Web stranica - European Young Engineers Croatia](#)

Miroslav Kraljević

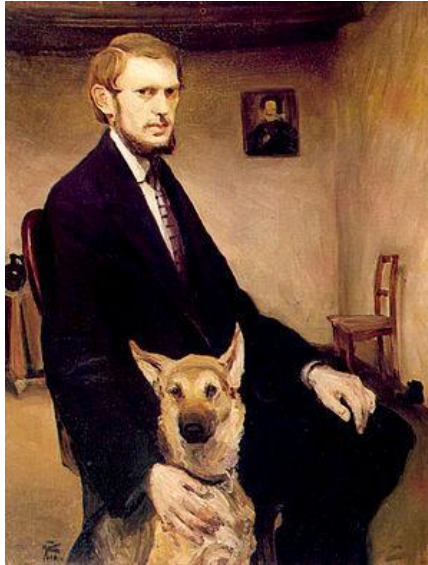
Miroslav Kraljević, jedan od najvažnijih hrvatskih slikara početka 20. stoljeća, rođen je 14. studenog 1885. godine u Gospiću. Djetinjstvo je proveo u Zagrebu, gdje je pohađao osnovnu školu, a gimnaziju završio u rodnom gradu. Oduvijek je bio zaljubljenik u poeziju i glazbu, a ljubav prema umjetnosti iskazivao je i kroz crtanje, što mu je postalo važan način izražavanja. Po završetku srednje škole, u jesen 1904. godine, Kraljević se seli u Beč, gdje je osim studija prava, učio slikanje kod poznatog profesora Georga Fischhafa.

Nakon dvije godine, prekinuo je pravničke studije i 1906. godine odlazi u München, gdje nastavlja obrazovanje na privatnoj školi grafičara Moritza Heymanna. Ubrzo nakon toga, upisuje Akademiju likovnih umjetnosti, gdje postaje učenik profesora Huga Habermanna, a među njegovim kolegama bili su i slikari poput Račića i Becića. Tijekom svog boravka u Münchenu, Kraljević je oblikovao svoj prepoznatljiv umjetnički izričaj.

Po završetku studija 1910. godine, Kraljević se vraća u Požegu, gdje nastavlja raditi i stvarati remek-djela poput "Autoportreta sa psom". U tom periodu se ponovno posvećuje plastici, koja je bila važan dio njegovog stvaralaštva. Njegov rad brzo je prepoznat, a 1911. godine dobio je državnu stipendiju za usavršavanje u Parizu. U Francuskoj je upisao Akademiju La Grande Chaumière, ali ju je ubrzo napustio i počeo intenzivno raditi u ateljeima svojih prijatelja. U Parizu je ostvario svoje najvrijednije radove, crteže inspirirane pariškim životom, te je stekao reputaciju suradnika časopisa *Panurge*, koji je okupljao najistaknutiju parišku intelektualnu elitu.

Nakon godinu dana boravka u Parizu, Kraljević se vraća u Zagreb 1912. godine, gdje organizira svoju prvu samostalnu izložbu. Ova izložba, retrospektivnog karaktera, prikazala je njegov umjetnički razvoj i postignuća. Unajmio je atelje Roberta Auera na Rokovom perivoju, gdje je nastavio raditi sve do veljače 1913. godine. Nakon što je bio hospitaliziran zbog bolesti pluća, Miroslav Kraljević umire 16. travnja 1913. godine, u dobi od samo 27 godina.

Iako je imao kratak život, Kraljevićev umjetnički opus ostavio je dubok trag u hrvatskoj umjetnosti, a njegova djela danas se smatraju neprocjenjivim dijelom hrvatske kulturne baštine.

Slika 6 Miroslav Kraljević; Autoportret sa psom, 1910.,
Izvor: [Wikipedija](#)

5. Građevine i spomenici Gospića

Gospić u svojoj povijesti nosi bogatu priču o razvoju, preobrazbama i očuvanju kulturne baštine kroz stoljeća. Još početkom 18. stoljeća bio je malo naselje s tek nekoliko kuća, kapelicom posvećenom sv. Ivanu Nepomuku i turskom kulom smještenom uz prijelaz preko rijeke Novčice. No, sredinom 18. stoljeća, dolazi do prekretnice u povijesti Gospića. Postavši sjedištem Ličke pukovnije i proglašenjem komunitetom 1764. godine, grad počinje intenzivno rasti i razvijati se.

Najvažnije promjene događale su se oko središnjeg gradskog trga, koji postaje urbano središte Gospića. Tijekom tog razdoblja, zbog administrativnih potreba vojno-krajiške uprave, započinje izgradnja brojnih vojnih, javnih i sakralnih objekata. Ovi objekti projektirani su prema tipiziranim uzorcima vojno-krajiške arhitekture kakvi su se primjenjivali i u drugim gradovima Vojne krajine. Specifičan stil arhitekture tog vremena karakteriziraju jednostavne, ali funkcionalne građevine prilagođene vojničkoj organizaciji života.

Tijekom 19. stoljeća, grad se dodatno širi i razvija, a javni objekti i stambene zgrade odražavaju utjecaj vojno-krajiških tradicija i srednjoeuropske arhitekture. Gospić postaje prepoznatljiv po svojim monumentalnim i čvrsto građenim zgradama koje svjedoče o važnosti ovog grada kao administrativnog i vojnog središta.

Za Gospić, njegovi spomenici i građevine nisu samo arhitektonski objekti, već simboli povijesne borbe za očuvanje identiteta. Svaki kamen, svaki detalj, svaka nova ili obnovljena građevina, pričaju priču o generacijama koje su ovdje živjele, radile i stvarale. Upravo kroz brigu o tim građevinama i spomenicima, Gospić i danas čuva i ističe svoju bogatu povijesnu i kulturnu baštinu.

1. Katedrala Navještenja Blažene Djevice Marije

Katedrala Navještenja Blažene Djevice Marije smještena u središtu grada na križanju triju važnih prometnica, jedan je od najvažnijih simbola povijesti i duhovnosti ovoga kraja. Odluka o njezinoj izgradnji donesena je krajem 18. stoljeća, kada se ukazala potreba za novom katoličkom crkvom na pristupačnijem mjestu, koje bi moglo primiti veći broj vjernika. Izgradnja nove crkve započela je u svibnju 1781. godine, kada je kamen temeljac položio prvi gospički arhiđakon i župnik Ivan Krstitelj Suzani. Za gradnju su korišteni materijali sa stare crkve sv. Ivana Nepomuka, koja je prethodno srušena. Nakon samo dvije godine, u lipnju 1783. godine, crkva Navještenja Blažene Djevice Marije bila je dovršena i otvorena za vjernike.

Građena je u baroknom klasicizmu, stilu koji je bio prepoznatljiv za to vrijeme te predstavlja tipičan primjer krajiške crkve 18. stoljeća. Iako nije monumentalnih dimenzija, njezina arhitektura odiše jednostavnom elegancijom, s jasnim linijama i skladnim proporcijama koje ističu njenu duhovnu snagu.

Katedrala je preživjela mnoge izazove kroz svoju povijest, ali najteži trenutak doživjela je tijekom Domovinskog rata. Naime, 15. rujna 1991. godine, crkva je bila teško oštećena u napadu, kada je zapaljena. Tom prilikom izgorjeli su krov i kapa zvonika, a unutrašnjost crkve pretrpjela je velika oštećenja. Zvona su rastopljena, a mnoge umjetničke i liturgijske vrijednosti bile su uništene. Unatoč velikoj šteti, obnova crkve počela je gotovo odmah, a već pred Božić 1992. godine crkva je bila privremeno pokrivena kako bi se spriječila daljnja oštećenja. Obnova je trajala sve do 22. srpnja 1999. godine, kada je katedrala, u velikoj mjeri obnovljena, ponovno otvorena za vjernike.

Važan trenutak u povijesti crkve dogodio se 2000. godine, kada je osnivanjem Gospićko-senjske biskupije župna crkva Navještenja Blažene Djevice Marije uzdignuta na rang katedrale. Kao sjedište biskupije, katedrala je postala središte vjerskog života za vjernike iz cijele regije.

Slika 7 Katedrala Navještenja Blažene Djevice Marije u Gospiću, 1944. godine
izvor: [Državni arhiv Gospića](#)

2. Muzej Like u Gospiću

Muzej Like Gospić, smješten na južnoj strani današnjeg Trga Alojzija Stepinca, ima bogatu povijest koja svjedoči o važnosti ovog prostora za grad i regiju. Zgrada, izgrađena 1798. godine, prvotno je služila kao stan generala pukovnika u vrijeme kada je Gospić bio središte Ličke pukovnije.

Nakon ukidanja Vojne krajine 1873. godine, njezina je funkcija promijenjena. Gornji kat postaje rezidencija visokih dužnosnika, od okružnog upravitelja do Velikog župana, dok su u prizemlju bili smješteni razni administrativni uredi. Tijekom godina, prizemlje zgrade služilo je različitim institucijama, uključujući kotarski ured, ličko-otočko okružno upraviteljstvo, urede Općine i Šumskog gospodarstva Gospić te Šumarije Gospić.

Danas ova povijesna zgrada ima novu namjenu kao dom Muzeja Like Gospić. Ovaj muzej čuva i prezentira bogatu kulturnu i povijesnu baštinu regije, čineći ga nezaobilaznim mjestom za sve koji žele dublje razumjeti povijest, tradiciju i identitet Like. Povijesni značaj zgrade, u kombinaciji s njezinom današnjom funkcijom, čini je simbolom kontinuiteta i očuvanja baštine u srcu Gospića.

Slika 8 Muzej Like Gospić
Izvor: [Web stranica TZ Grada Gospića](#)

3. Hotel Stara Lika

Smješten u samom srcu povijesne jezgre Gospića, nasuprot impresivne gospićke katedrale, hotel „Stara Lika“ nosi u sebi bogatu povijest koja seže više od dva stoljeća unatrag. Prvotno izgrađena 1804. godine kao sjedište glavne straže, ova zgrada ubrzo je postala značajan dio urbanog života grada.

Tijekom godina, njezina namjena i izgled mijenjali su se sukladno potrebama zajednice i povijesnim okolnostima. Prema projektu iz 1822. godine, zgrada je doživjela preinake, a uz stražarnicu bila je dom i školske zgrade. U drugoj polovici 19. stoljeća, ova je zgrada bila žarište kulturnog i društvenog života Gospića. Služila je kao sjedište gradskih društava, dom stare pukovnije, knjižnice društva „Velebit“ i općinskog arhiva.

Godine 1873. zgrada je stradala u požaru, a njezini ostaci prodani su na dražbi. Nakon obnove, već 1874. godine ponovno postaje središte kulturnog života, dom društva „Gospićka sloga“, osnovanog s ciljem promicanja kulture i obrazovanja. Nedugo zatim, u zgradi je djelovalo i društvo „Kasino“, koje se 1878. godine ujedinilo s kazališnim društvom pod nazivom „Lička vila“.

Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, u prizemlju zgrade nalazila se gostionica, dok su na katu bila privatna stambena prostora. Godine 1907., nakon još jednog požara, obnovljena zgrada postaje svratište pod nazivom „Lika“. Tijekom dvadesetih godina 20. stoljeća, u prizemlju su djelovali knjižara, tiskara i papirnica pod upravom Ive Kolačevića, dodatno učvršćujući važnost zgrade kao društvenog i poslovnog središta.

Nakon Domovinskog rata, zgrada je dugo bila zapuštena i van funkcije. No, temeljitim renoviranjem i modernizacijom, 2017. godine doživljava novu revitalizaciju te pod imenom „Hotel Stara Lika“ ponovno postaje simbol gostoprimstva i povijesnog značaja Gospića. Danas, hotel spaja bogatu prošlost s modernim komforom, nudeći posjetiteljima jedinstven doživljaj povijesnog ambijenta uz suvremene sadržaje.

Slika 9 Hotel Stara Lika, 1928. godine
Izvor: [Državni arhiv u Gospiću](#)

4. Kip Marta Vodarica

Kip Marta Vodarica smješten je ispred katedrale Navještenja Blažene Djevice Marije i predstavlja jedan od prepoznatljivih simbola grada. Ova skulptura iz 19. stoljeća evocira povijest, humanost i važnost vode za svakodnevni život u prošlim vremenima.

Kip žene na vrhu fontane dobio je ime „Marta“ prema legendi o prvoj ženi koja je natočila vodu iz gradske fontane. Postavljen je povodom svečanog puštanja u rad vodovoda u Gospiću, što je označilo značajan korak u razvoju grada. Skulptura se nalazi na visokom kamenom postamentu, ukrašenom metalnim posudama u obliku školjki. Voda do njih dolazi kroz vodorige oblikovane poput lavljih glava, što dodatno naglašava estetsku vrijednost fontane.

Prema predaji, Marta je bila stvarna osoba koja je živjela u Gospiću. Tijekom vremena kada su kuge, kolere i druge bolesti harale krajem, Marta je nesebično donosila vodu bolesnicima, pružajući im pomoć i olakšanje. Upravo zbog tog plemenitog čina njezin je lik trajno obilježen u središtu grada, podsjećajući na humanost i solidarnost koje su obilježile povijest ovog kraja.

Skulptura, koja teži između 180 i 200 kilograma, doživjela je obnovu 2016. godine, čime je osigurano njezino očuvanje za buduće generacije. Danas "Marta vodarica" nije samo povijesni spomenik, već i mjesto susreta te simbol Gospića, koji priča priču o tradiciji, zajedništvu i neiscrpoj važnosti vode za život.

Slika 10 Kip Marta vodarica
Izvor: [Web stranica TZ Grada Gospića](#)

5. Kula age Senkovića

Kula age Senkovića smještena u središtu Gospića uz obalu rijeke Novčice, najstarija je civilna građevina u gradu i važan svjedok povijesnog razvoja ovog kraja. Prema predaji, turski aga Šenković izgradio je ovu kulu krajem 16. ili početkom 17. stoljeća kao simbol vlasti i stratešku točku na tadašnjem prometnom i trgovačkom pravcu.

Izorno zamišljena kao dvokatna utvrda, kula je tijekom stoljeća doživjela brojne preinake i prilagodbe. U početku je služila uglavnom javnim potrebama, no 1911. prelazi u privatno vlasništvo obitelji Pavelić. Oni je preuređuju za stanovanje, dodajući secesijske dekorativne elemente koji su bili u skladu s duhom vremena. Ovi detalji, poput ukrasnih elemenata na balkonskim ogradama i vratima vrta, dodatno su obogatili njezin arhitektonski izgled.

Iako je kula bila simbol trajnosti i povijesnog nasljeđa, pretrpjela je velika oštećenja tijekom Domovinskog rata. Usprkos tome, ostaje povijesno značajna jer se vjeruje da je upravo oko nje nastalo prvotno naselje koje će kasnije postati grad Gospić.

Slika 11 Kula age Senkovića
Izvor: [Registar kulturnih dobara](#)

6. Zgrada Državnog arhiva

Smještena u samom središtu Gospića, zgrada Državnog arhiva svojim reprezentativnim izgledom i povijesnom važnošću dominira Kaniškom ulicom. Ova samostojeća katnica pravokutnog tlocrta, s izraženim stražnjim rizalitom, primjer je zrelog historicizma, stila koji je bio popularan krajem 19. stoljeća. Izgrađena osamdesetih godina 19. stoljeća, zgrada je u potpunosti očuvala svoje izvorne arhitektonske i oblikovne karakteristike.

Glavno pročelje zgrade posebno je dojmljivo. Vertikalno je podijeljeno na sedam prozorskih osi, od kojih se središnja ističe kamenim segmentnim portalom na ulazu te balkonom od kovanog željeza na katu. Pročelje je bogato ukrašeno stiliziranom rustikom i detaljnom arhitektonskom plastikom, dok su uglovi zgrade naglašeni ugalovnim klesancima. Ovakva izvedba odražava pažnju prema detaljima i monumentalnost koja je bila karakteristična za javne zgrade tog doba.

Kao dio kulturno-povijesne cjeline Gospića, zgrada Državnog arhiva zauzima istaknuto mjesto među građevinama javne namjene smještenima uz glavne gradske prometnice. Uz svoju povijesnu vrijednost, doprinosi i ambijentalnom skladu povijesnog dijela grada.

Danas zgrada služi kao dom Državnog arhiva, institucije koja čuva i dokumentira povijesne spise ovog kraja, čineći je ključnim mjestom za istraživanje povijesti i kulture Gospića i njegove šire okolice.

Slika 12 Zgrada Državnog arhiva u Gospiću
Izvor: [Državni arhiv u Gospiću](#)

7. Crkva sv. Josipa i cisterna

Crkva sv. Josipa u Ličkom Osiku, smještena u središtu naselja, izdvaja se svojim impozantnim izgledom. Glavni dio crkve orijentiran je prema jugoistoku, a sama zgrada ima jednostavan pravokutni oblik s jednim brodom i polukružnim svetištem koje je nešto užeg formata. Uz svetište se sjeverno nalazi sakristija, a ispred glavnog pročelja uzdiže se zvonik.

Ova crkva spada među veće u Lici, što odražava važnost Ličkog Osika u povijesnim vremenima, osobito tijekom razdoblja Vojne krajine. U dvorištu crkve, koje je ograđeno visokim zidovima,

smještena je cisterna. Ona je izvedena u stilu sličnom onim cisternama koje su se gradile na ovom području krajem 19. stoljeća.

Tijekom II. svjetskog rata, crkva je pretrpjela štete, a obnovljena je 1967. godine. Nažalost, tijekom ratnih razaranja 1991. godine ponovno je bila oštećena, a sa njom je stradao i inventar. Ipak, crkva i dalje stoji kao svjedočanstvo prošlih vremena, unatoč svim nevoljama koje je pretrpjela.

Slika 13 Crkva sv. Josipa, Lički Osik
Izvor: [Registar kulturnih dobara](#)

6. Povijesni događaji

6.1. Bitka kod Bilaja 1809. godine

Bitka kod Bilaja, vođena 21. i 22. svibnja 1809. godine, bila je dio šireg sukoba između Francuske i Austrije, koji je započeo u travnju iste godine u sklopu petog koalicijskog rata. Na austrijskoj strani borila se i Lička pukovnija pod zapovjedništvom generala Andrije Stojkovića, a obrana je obuhvatila i lokalne satnije koje su nadzirale područje oko Bilaja. Tako je Bilajska satnija, stacionirana ispod lokalne crkve, bila pod vodstvom satnika Ivana Marojevića, dok su dodatne čete domaće obrane okupljene radi jačanja obrambenih položaja.

Francuske snage, predvođene generalom Augustom Marmontom, krenule su iz Dalmacije kroz Liku s ciljem da preko Slovenije stignu do Beča, čime bi presjekle austrijsku vojsku. Nakon sukoba kod Gračaca, krajiški Opservacijski korpus pod vodstvom pukovnika Matije Rebrovića pružio je otpor Francuzima kod Bilaja, koristeći strateške pozicije kako bi onemogućio napredovanje protivničkih snaga. Rebrović je rasporedio pet pješачkih bojni, uključujući dvije ličke operativne bojne, dalmatinski Freikorps, jednu otočku rezervnu bojnu i topništvo, koncentrirajući ih uz Bilajski most. Desni bok

osigurao je s rezervnom bojnom i domaćim četa kod Ribnika, Čitluka i Divosela, dok je lijevo krilo bilo postavljeno kod Barleta, sjeverno od rječice Jadove.

Borbe su prouzročile značajna razaranja u Bilaju, koji je bio razrušen i popaljen, a stanovništvo koje nije sudjelovalo u borbi povuklo se prema Gospiću. Bilajski ratnici, koji nisu mogli ostati u selu, pridružili su se Rebrovićevoj vojsci ili su se sklonili u obližnje šume. Po dolasku u Gospić, Marmont je planirao pretvoriti lokalnu crkvu u odmoriste za konje, no naišao je na otpor župnika Šime Starčevića, strica kasnijeg političkog vođe Ante Starčevića.

Nakon bitke kod Bilaja, francuska vojska nastavila je napredovati, što je dovelo do nove bitke kod Brloga i Žute Lokve između 24. i 26. svibnja. Rebrović se tada suočio s dodatnim izazovima zbog dezerterstva, jer su se neki vojnici povukli radi zaštite svojih obitelji od osmanskih napada.

U znak sjećanja na poginule branitelje Bilaja, na katedrali u Gospiću postavljena je memorijalna ploča, rad kipara Roberta Frangeša Mihanovića, koja svjedoči o hrabrosti i žrtvi lokalnih branitelja u ovom ključnom povijesnom sukobu.

6.2. Bitka za Gospić

Bitka za Gospić bila je jedna od ključnih bitaka tijekom Domovinskog rata, jer je ovaj gradić imao strateški značaj kao poveznica između sjevera i juga Hrvatske. Zbog svoje pozicije i važnosti kao središte Like, Gospić je predstavljao vojni i psihološki cilj za velikosrpske snage, koje su nastojale prekinuti ključne prometne pravce prema jugu Hrvatske. Zauzimanjem Gospića, velikosrpske bi snage omogućile lakši pristup hrvatskom jugu te stvorile uvjete za daljnje vojne akcije prema obalnim područjima.

Prije rata, u općini Gospić živjelo je 29.049 stanovnika, među kojima su većinu činili Hrvati, dok je značajan broj pripadnika srpske nacionalnosti bio uključen u vodeće pozicije u policiji, vojsci, politici i gospodarstvu. U mjesecima prije rata, mnogi lokalni Srbi aktivno su se uključili u SDS, pripremajući se za oružanu pobunu. Ti su pripremni procesi kulminirali okupljanjem 3. veljače 1991., kada je u Gospiću održan velikosrpski miting na kojem je okupljeno 5.000 Srba, uz govore koji su pozivali na "oslobođenje" grada.

S dolaskom ljeta 1991., napetosti su dodatno eskalirale. Srpski pobunjenici počeli su postavljati barikade, uz podršku paravojnih snaga i JNA. Hrvatske su snage, uz lokalne dragovoljce, organizirale obranu grada i uspostavile prve jedinice Zbora narodne garde. Srpski napadi intenzivirali su se krajem kolovoza, kada je Gospić počeo biti izložen svakodnevnim granatiranjima, pri čemu su stradali brojni civili i civilne objekte, uključujući bolnice, domove za starije i crkve.

Tijekom rujna, borbe su dosegle vrhunac. Hrvatski branitelji, unatoč nedostatku naoružanja, uspjeli su se oduprijeti nadmoćnijem neprijatelju. 4. rujna, utemeljena je 118. brigada Hrvatske vojske pod zapovjedništvom Mirka Norca, što je dodatno učvrstilo obrambene linije oko Gospića. Pobunjeničke snage nisu uspjele probiti hrvatske linije i zauzeti grad, a unatoč kontinuiranim napadima i snažnom granatiranju, obrana Gospića izdržala je sve do kraja bitke.

7. Običaji i tradicije Gospića i Like

7.1. Lički običaji

Lički običaji čine neizbrisiv dio kulturne baštine ovog kraja, svjedočeći o životu i tradiciji stanovnika Like kroz povijest. Ovi običaji odražavaju svakodnevne aktivnosti, vjerovanja i vrijednosti koje su oblikovale zajednicu, a mnogi su i danas prisutni u životima ljudi ovog kraja.

Ličko prelo je specifičan društveni običaj koji spaja radne i zabavne elemente, duboko ukorijenjen u kulturi Like. Ovaj običaj datira od kraja 19. do sredine 20. stoljeća, a kroz godine je postao ne samo važan dio svakodnevnog života, nego i simbol socijalnih veza i kulturnih vrijednosti tog vremena. Ličko prelo danas je prepoznato kao kulturno dobro, uvršteno na Listu zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske. Prelo je bilo mjesto susreta, druženja i obavljanja kućanskih poslova poput predenja vune, čijanja perja i tkanja. Uzimajući u obzir činjenicu da su zimske noći bile duže, a vanjski poslovi smanjeni, obitelj je obavljala poslove u kući, a prelo je bila prilika za zajednički rad. Tada bi mladi imali priliku upoznati se, zabavljati i razvijati međusobne simpatije, dok su stariji doznali novosti i ojačali socijalne veze u zajednici. Djevojka koja je organizirala prelo obavijestila bi svoje prijateljice tjednima unaprijed, pripremajući kuću i uređujući prostor za dolazak gostiju. Osim što se pripremala hrana i rakija, prelo je bilo i prilika da se pokaže obiteljski status i ugostiteljska gostoljubivost. Za obitelj koja nije imala dobar glas u selu, prelo je bilo sredstvo da pokažu koliko se mogu potruditi i prikriti određene obiteljske probleme. Kad bi momci dolazili na prelo, često u grupama i s pjesmama, promatrali su djevojke u radu, tražeći potencijalne partnerice. Vođa prela bio je momak koji je bio zaljubljen u djevojku domaćina, a njegov zadatak bio je da ponese rakiju i počasti okupljene. Ovisno o ponašanju i vještinama djevojaka, momci su odlučivali kojoj od njih bi mogli posvetiti više pažnje. Prelo je ponekad završavalo zabavom, pjesmama i plesovima, gdje su momci izvodili šale, pozivali djevojke na igre i pokušavali ih osvojiti poljupcem. Međutim, sukobi među momcima zbog ljubavnih interesa nisu bili rijetkost, a prelo je ponekad postajalo mjesto nesuglasica i sukoba. U nekim slučajevima, prelo je bilo i prilika za djevojke koje su željele pobjeći sa svojim izabranicima, osobito ako su im roditelji zabranili brak. Ličko prelo objedinjuje različite kulturne elemente, poput napjeva, kola i narodnih igara, koji su također važni dijelovi ovog običaja. Iako se današnji oblici druženja mladih, poput kafića i društvenih mreža, razlikuju od onih u prošlim vremenima, Ličko prelo ostaje dragocjeno naslijeđe koje čuva sjećanje na zajedništvo, ljubav i socijalnu povezanost tog vremena.

Božićni običaj Šibači, koji se održavao 28. prosinca, bio je jedan od najpoznatijih božićnih običaja u Lici. Toga dana, mladići iz sela obilazili bi kuće u naselju, tražeći djevojke koje su im se sviđale. Kada bi mladići došli do kuće u kojoj je živjela djevojka koja im se sviđala, pitali bi je želi li prodati bor. Ukoliko je djevojka bila voljna prihvatiti mladića, pristala bi na prodaju bora. Mladić bi tada šibama protresao bor, čime bi se simbolički označilo da je djevojka „zauzeta“. Ovaj trenutak bio je važan jer je označavao njezinu zauzetost za tog mladića i obavještavao druge mladiće koji bi došli kasnije da je djevojka već izabrana. Ovaj običaj imao je duboko ukorijenjeno značenje u ličkoj tradiciji jer je omogućavao mladima da na svoj način pokažu zainteresiranost.

Običaj prošenja djevojke imao je poseban značaj u društvenim normama i odnosima. Kada je mladić odlučio zaprositi djevojku, roditelji bi dolazili u njezinu kuću, gdje su pregovarali o uvjetima i mirazu. U

tom procesu, mladić je donio jabuku kao simbol svoje ozbiljnosti i namjere. Ako bi djevojka pristala na udaju za njega, uzela bi jabuku, čime je potvrđivala svoju suglasnost i započinjala novi život s mladićem.

7.2. Lička glazba i ples

Lička glazba i ples bogat su izraz kulturne baštine ovog planinskog kraja, koja kroz generacije očuvava identitet i običaje ljudi koji žive na ovom prostoru. Glazbeni i plesni izrazi u Lici duboko su ukorijenjeni u povijesti, a njihova posebnost leži u harmoniji s prirodom i životom na selu. Tradicionalna glazbala, pjesme i plesovi nisu samo oblik zabave, već i način očuvanja kulturnih vrijednosti, izražavanje emocija i slavlje zajedništva.

Tradicionalna glazbala

Glazbena tradicija Like bogata je različitim glazbalima koja su bila neizostavni dio života ljudi, osobito pastira i seljaka. Pastirska glazbala, koja su služila za izražavanje emocija, povezivanje s prirodom, ali i za zabavu, odražavaju jednostavnost i sklad s okolišem. Osim što su bila sredstvo za zabavu, mnogi od tih instrumenata imali su i svoju simboliku i praktičnu svrhu u svakodnevnom životu.

Najpoznatija tradicionalna glazbala iz ovog kraja uključuju:

1. Frula

Frula je jedno od najstarijih i najpoznatijih pastirskih glazbala, vrlo popularno u mnogim dijelovima Hrvatske, uključujući Liku. Frula je jednostavan drveni instrument, često izrađen od bukve, javorove ili drugog tvrdog drva, s četiri do šest rupa. Frula ima specifičan, melankoličan zvuk koji je bio idealan za pastoralnu atmosferu te je često korištena u glazbenim tradicijama i narodnim pjesmama.

2. Dvojnica

Dvojnica je tradicionalni puhački instrument koji je izuzetno popularan među pastirima. Sastoji se od dva usnika kroz koja se puše, a zvuk nastaje vibriranjem zraka koji prolazi kroz drvene cijevi. Dvojnica proizvodi snažan i dubok zvuk koji je bio čujan čak i na velikim udaljenostima.

3. Gajde

Gajde su instrument sa svestranom primjenom u tradicijskim glazbenim skupinama i pastoralnim ceremonijama. Sastoje se od kožne mjehove u koje zrak dolazi kroz cijev, a izlazi kroz pipu koja stvara zvuk. Zvuk gajdi je snažan i prodoran, zbog čega su postale simbol života na otvorenom. Gajde su bile neizostavan instrument na seoskim zabavama i svadbama, a u narodnim pjesmama su često spominjane kao glazbalo koje je pratilo svakodnevne radne aktivnosti.

4. Dangubica

Dangubica je tradicionalni žičani instrument koji je u prošlosti bio vrlo popularan u nekoliko dijelova Hrvatske, uključujući i Liku. Poznata je pod različitim imenima, poput samice, kozarice, tamburice, dok je u Lici poznata kao kuterevka. Naziv kuterevka potiče od mjesta Kuterevo koje je bilo poznato po izradi ovog instrumenta. Danas, iako je instrument rjeđi, i dalje postoje majstori u Kuterevu koji nastavljaju tradiciju izrade dangubice.

Lička kuterevka razlikuje se od slavonske dangubice, prvenstveno po dužini i boji. Lička verzija je obično dulja i tamnije boje, što je rezultat vrste drveta koje se koristi za izradu. Ime dangubica vjerojatno je nastalo zbog toga što su ovaj instrument svirali čobani dok bi čuvali ovce te su sa njih govorili da dangube odnosno gube dane.

Slika 14 Dangubica

Izvor: [Web stranica Lika Destination](#)

Plesovi

Lički plesovi, koji često imaju ritmičnu i veselu dinamiku, odražavaju energiju, snagu i zajedništvo ljudi koji su kroz povijest morali biti ujedinjeni u naporima na poljima i u životu općenito. Najpoznatiji ples u Lici je **kolo**.

Kolo je najrašireniji ples na Balkanu, a u Lici ima specifičnu izvedbu, gdje sudionici drže ruke i plešu u krugu, prateći ritam glazbe. Ovaj ples često simbolizira jedinstvo i povezanost zajednice jer svi sudionici kreću u istom smjeru, pokazujući međusobnu solidarnost.

*Slika 15 Kolo ispred Svratišta, Lički kalendar 1940. godine
Izvor: [Državni arhiv Gospića](#)*

Narodne pjesme

Narodne pjesme Lika bogate su emotivnim nabojem, a pjesništvo ovog kraja oslikava život, ljubav, borbu, ali i žalost. **Ličke narodne pjesme** su jednostavne, ali duboko izražavaju životnu stvarnost. Mnoge pjesme pjevaju o planinama, rijekama, borbama, svakodnevnim trudovima, ali i o ljubavi i veseljima.

Jedna od najpoznatijih pjesama iz ovog kraja je "**Ličko kolo**", koje je ujedno i simbol ljubavi prema domovini. Ova pjesma, koja je često praćena plesom, odiše borbenim i ponosnim tonovima, a koristi bogat jezični izričaj koji se prenosi s generacije na generaciju.

Očuvanje tradicije

Lička glazba, plesovi i narodne pjesme ne predstavljaju samo zabavu, već i važan dio kulturnog identiteta ovog kraja. Kroz godine su se održali, unatoč modernizaciji, i dalje čuvaju vrijednosti prošlih vremena. Kulturna društva i lokalne udruge redovito organiziraju koncerte, priredbe i manifestacije na kojima se izvode tradicionalni plesovi i pjesme, a lokalne škole i glazbene škole sve više ulažu u očuvanje ovih običaja.

7.3. Lička kuhinja

Lička kuhinja oduvijek je odražavala bogatstvo okusa i mirisa autohtonih domaćih proizvoda, čije su recepture prenošene s koljena na koljeno. U okuse hrane i pića utkano je mnogo truda, ljubavi, ali i posebnog podneblja u kojem živimo. Prirodni resursi, teški fizički rad i običaji ljudi koji su ovdje živjeli oblikovali su prehrambene navike i tradicionalna jela koja su se razvijala kroz stoljeća.

Ova kuhinja ima duboke korijene u povijesti regije, koja je oduvijek bila naseljena stočarima, poljoprivrednicima i mlinarima. U prošlosti, ljudi su svoju prehranu bazirali na onome što je bilo dostupno u njihovoj neposrednoj okolini, pa je tako osnovna prehrambena osnova bila meso, mliječni proizvodi, žitarice, povrće, te sve što su sami uzgajali ili proizvodili. Ovaj način života, prilagodba na specifične klimatske uvjete i naglasak na kalorična jela, oblikovali su specifične kulinarske tradicije koje i danas prepoznajemo kao temelj ličke kuhinje.

Lička kuhinja ponosi se mesnim jelima, koja su oduvijek bila ključni element svakog obroka. Ovdje je posebno cijenjeno janjeće meso, koje je najčešće prisutno u jelima poput janjeće juhe sa suhim mesom. Suvo meso, posebno dimljeni pršut i slanina, česta su ponuda u svim ličkim obrocima, a zbog specifičnih metoda sušenja i dimljenja, imaju karakterističan okus koji se teško može zamijeniti. Ova jela, bogata okusa i mirisa, idealna su za ljude koji obavljaju fizički naporan rad, jer im pružaju potrebnu energiju za cijeli dan.

Uz mesna jela, lička kuhinja poznata je i po velikoj upotrebi povrća, osobito kiselo povrće, poput kiselog kupusa. Ovaj tradicionalni sastojak koristi se u mnogim jelima, bilo kao glavno jelo s kobasicama i rebarcima, bilo kao prilog uz mesna jela. Kiseli kupus je izvor vitamina, osobito u zimskim mjesecima, a njegovo pripremanje je odavno postalo dio svakodnevnih običaja. Osim kupusa, u ličkoj kuhinji često su prisutni i krumpir, luk, mrkva, te druge vrste povrća koje se uzgajaju u ovog kraja.

No, meso i povrće nisu jedini sastojci koji čine ličku kuhinju bogatom i raznovrsnom. Jela od divljači, poput jela pripremljenih od jelena, vuka i srne, često se pripremaju u ličkim kućanstvima. Divljač je bila omiljeni dio prehrane, jer je u prošlim vremenima bila lakše dostupna nego danas. Jela od divljači imaju specifične arome i začine, te se često pripremaju uz tradicionalne priloge i umake koji pojačavaju bogatstvo okusa.

Kada je riječ o jelima koja nisu vezana uz meso, lička kuhinja nudi mnoge delicije koje uključuju žitarice i mliječne proizvode. Lički sir škripavac, kao i bas, predstavljaju simbol ove kuhinje. Ovi sirevi nastali su kroz generacije, a svaka obitelj ima svoj recept i tajnu pripreme. Iako se radi o jednostavnim sirovinama, kombinacija različitih tehnika obrade mlijeka stvorila je sireve čiji je okus specifičan i nezamjenjiv. Osim sira, omiljena jela uključuju rezance sa gljivama ili razne varijante pita koje su česte na ličkim stolovima.

Obrok se često završava s domaćim kolačima, poput uštipaka, koji su popularni na svim obiteljskim okupljanjima. Uštipci, prženi do zlatne boje, obično se jedu uz domaći pekmez, med ili svježe mlijeko. Još jedan specijalitet je domaća pogača, koja se priprema u mnogim ličkim kućanstvima, a njezin miris je često znak dobre domaće kuhinje.

Pića koja prate obrok također su odraz lokalne tradicije, s rakijom kao nezaobilaznim elementom. Rakija je u Ličkom kraju više od alkohola; ona je dio svakodnevnih običaja, često poslužena kao dobrodošlica gostima ili uz obiteljski obrok. U mnogim obiteljima postoji tradicija destilacije rakije, pri čemu se često koriste plodovi izravno iz ovog kraja, poput šljive, kruške ili jabuke.

Lička kuhinja nije samo hrana; ona je priča o životu ljudi koji su živjeli u ovom kraju, o težini života, ali i o ljubavi prema tradiciji. Svaki zalogaj nosi u sebi priču o ljudima koji su generacijama prenosili svoje kulinarske vještine, s ciljem očuvanja identiteta ovog kraja. Kroz jednostavnost, ali i bogatstvo okusa, lička kuhinja spaja prošlost i sadašnjost, pozivajući sve da se povežu s ovom bogatom tradicijom, te uživaju u jelu koje je oblikovano stotinama godina.

8. Zaštita i očuvanje kulturne baštine

Kulturna baština čuva identitet zajednice i prenosi povijesne, umjetničke i društvene vrijednosti budućim generacijama. Očuvanje baštine zahtijeva usklađeno djelovanje zakona, institucija i lokalne zajednice. U nastavku su opisani ključni pristupi i primjeri zaštite kulturne baštine.

8.1. Zakonodavne inicijative za očuvanje baštine

Zaštita i očuvanje kulturne baštine nisu samo pitanje etičke odgovornosti, već i zakonska obveza. Zakonodavne inicijative pružaju okvir za regulaciju postupanja prema kulturnim dobrima, definiraju odgovornosti vlasnika i institucija te propisuju mjere za očuvanje, obnovu i kazneno sankcioniranje. U nastavku su detaljno opisane glavne zakonodavne mjere koje podržavaju očuvanje kulturne baštine u Hrvatskoj.

Zakoni i propisi

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara u Republici Hrvatskoj središnji je pravni okvir koji regulira područje zaštite kulturne baštine. Ovaj zakon definira vrste kulturnih dobara, postupke za njihovu zaštitu i obnovu, kao i kaznene mjere za nepravilno postupanje:

- **Definiranje kulturnih dobara:** Zakon kulturna dobra dijeli u nekoliko kategorija, uključujući materijalnu baštinu (npr. građevine, arheološka nalazišta) i nematerijalnu baštinu (npr. običaji, pjesme). Time se osigurava široka zaštita svih aspekata baštine.
- **Propisivanje postupaka obnove:** Prilikom obnove kulturnih dobara, zakon nalaže pridržavanje specifičnih konzervatorskih i restauratorskih pravila kako bi se osigurala autentičnost i trajnost spomenika. Obnove moraju biti provedene od strane ovlaštenih stručnjaka.
- **Kaznene mjere:** Zakon predviđa stroge kazne za uništavanje, oštećenje ili neprimjerenu upotrebu zaštićenih kulturnih dobara. Time se osigurava odgovornost vlasnika i korisnika prema kulturnoj baštini, a cilj je spriječiti neodgovorno ponašanje i očuvati kulturne vrijednosti.

Registracija kulturnih dobara

Jedna od temeljnih mjera zaštite kulturne baštine jest proces registracije, kojim se kulturna dobra evidentiraju i upisuju u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Ova registracija ima nekoliko ključnih prednosti:

- **Pravna zaštita:** Registracijom kulturnih dobara ona dobivaju status zaštićenih objekata, čime postaju pravno regulirani i podložni posebnim pravilima o čuvanju, obnovi i korištenju.
- **Povećana svijest o vrijednosti dobra:** Registracija doprinosi i podizanju svijesti o kulturnom značaju objekta. Tako građani i vlasnici dobivaju jasnu informaciju o važnosti i pravilnom očuvanju tog dobra.
- **Obveza suglasnosti za intervencije:** Bilo kakvi zahvati na registriranim dobrima moraju biti prethodno odobreni od strane nadležnih institucija, kako bi se osiguralo pridržavanje konzervatorskih pravila.

Financijski poticaji

Država i lokalne vlasti prepoznaju važnost osiguravanja financijske podrške za očuvanje kulturne baštine. Financijski poticaji omogućuju vlasnicima, institucijama i lokalnim zajednicama da se lakše suoče s visokim troškovima očuvanja i obnove kulturnih spomenika:

- **Subvencije i potpore:** Vlasnicima i institucijama koje rade na očuvanju kulturnih dobara nude se subvencije za pokrivanje dijela troškova restauracije, zaštitnih mjera i održavanja. To se posebno odnosi na objekte s povijesnim i kulturnim značajem koji zahtijevaju posebne radove.
- **Porezne olakšice:** Država također nudi porezne olakšice vlasnicima zaštićenih dobara, kao dodatnu potporu očuvanju kulturne baštine. To može uključivati smanjenje poreza na imovinu ili odbitke za ulaganja u očuvanje spomenika.
- **Programi fondova:** Fondovi poput europskih programa za kulturu i očuvanje baštine dodatni su izvor sredstava, a često se koriste za projekte obnove, edukacije i promocije kulturnih dobara na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Provedba nadzora

Za osiguranje pravilnog poštivanja zakonskih propisa i očuvanje kulturnih dobara ključnu ulogu ima provedba nadzora, koju obavljaju inspeksijske službe i konzervatorski odjeli:

- **Inspeksijski nadzor:** Inspekcije redovito provode kontrole nad kulturnim dobrima kako bi se uvjerile da su u skladu s propisima i pravilima očuvanja. U slučaju nepridržavanja zakona, inspektori imaju ovlasti izricati kazne i narediti obustavu radova.
- **Pridržavanje konzervatorskih standarda:** Konzervatori osiguravaju da svi zahvati na kulturnim dobrima zadovoljavaju stručne standarde očuvanja. Time se jamči da obnova i prilagodba kulturnih dobara ne ugrožavaju njihovu povijesnu vrijednost.
- **Edukacija vlasnika:** Inspeksijske službe i konzervatori također educiraju vlasnike i korisnike kulturnih dobara o važnosti poštivanja propisa, pravilima očuvanja i odgovornom korištenju kulturne baštine.

Ove zakonodavne inicijative čine osnovu sustava zaštite kulturne baštine, omogućujući dugoročno očuvanje vrijednosti i identiteta zajednice.

8.2. Uloge lokalne zajednice u očuvanju baštine

Lokalna zajednica ima važnu ulogu u očuvanju i promociji kulturne baštine. Svaka zajednica nosi bogatu povijest i tradiciju koja oblikuje njezin identitet, a aktivno uključivanje lokalnog stanovništva može osigurati dugoročnu zaštitu i razvoj kulturnih dobara. Različite aktivnosti i projekti omogućuju članovima zajednice da doprinesu očuvanju vrijednosti koje će ostaviti budućim generacijama. U nastavku su neki od važnih načina na koje lokalna zajednica može pridonijeti očuvanju baštine.

Volonterski rad

Volonterski rad je jedan od najznačajnijih oblika sudjelovanja u očuvanju baštine. Okupljanje volontera omogućuje zajednici da provodi projekte čišćenja, zaštite i obnove povijesnih lokaliteta:

- **Čišćenje i održavanje lokaliteta:** Organiziranje redovitih volonterskih akcija za čišćenje povijesnih lokaliteta pridonosi njihovoj trajnoj očuvanosti i zaštiti. Uključivanje svih generacija, od mladih do starijih članova zajednice, pomaže u jačanju osjećaja pripadnosti i odgovornosti prema baštini.

- **Obnova starih običaja i zanata:** Kroz radionice i događanja, volonteri mogu raditi na ponovnom oživljavanju zanata i običaja karakterističnih za određeno područje, čime se osigurava njihovo očuvanje. Primjerice, učenje tradicionalnih zanata kao što su lončarstvo ili tkanje, ne samo da prenosi znanje, već i povećava zanimanje zajednice za kulturnu baštinu.
- **Prikupljanje sredstava za obnovu:** Zajedničke akcije za prikupljanje sredstava često uključuju volontere i lokalne donatore. Sredstva prikupljena putem lokalnih kampanja mogu se koristiti za održavanje i obnovu objekata od kulturne važnosti, kao što su crkve, mostovi ili tradicionalne kuće.

Promocija tradicija i običaja

Kulturna baština zajednice također uključuje živu tradiciju, običaje, plesove i jezik. Aktivnosti koje slave lokalne običaje pomažu očuvati i prenijeti specifične kulturne vrijednosti:

- **Manifestacije i festivali:** Organiziranje godišnjih festivala ili kulturnih manifestacija koje slave lokalne običaje stvara priliku za okupljanje zajednice i posjetitelja. Na ovim događanjima mogu se prikazivati tradicionalna jela, glazba, plesovi i zanati, čime se oživljava kulturna baština i osigurava njezina vidljivost i popularnost.
- **Radionice o lokalnim običajima i tradicijama:** Radionice i predavanja mogu približiti tradiciju mlađim generacijama. Na primjer, radionice kuhanja tradicionalnih jela ili izrade narodnih nošnji pomažu sudionicima da razviju poštovanje prema lokalnoj povijesti i kulturi.
- **Razmjena među zajednicama:** Sudjelovanje u manifestacijama drugih zajednica omogućava dijeljenje kulturnih praksi i razvijanje međusobnog razumijevanja. Ovakva razmjena pridonosi većoj vidljivosti lokalne baštine te jačanju regionalnog identiteta.

Edukativni programi

Edukacija je jedan od najučinkovitijih načina podizanja svijesti o vrijednosti kulturne baštine, a može uključivati različite aktivnosti za sve dobne skupine:

- **Škole i obrazovne ustanove:** Osmišljavanje edukativnih programa u školama potiče učenike na razumijevanje i poštovanje lokalne kulture. Kroz terenske nastave ili posjete muzejima i povijesnim lokalitetima, djeca uče o važnosti očuvanja baštine.
- **Radionice i predavanja za odrasle:** Organiziranje radionica i predavanja za odrasle članove zajednice dodatno potiče razumijevanje baštine i motivira ih za uključivanje u projekte očuvanja. Na primjer, predavanja o povijesti određenog mjesta ili specifičnih običaja povećavaju svijest i znanje lokalnog stanovništva.
- **Interaktivni sadržaji:** Korištenje modernih tehnologija, poput virtualnih tura i digitalizacije kulturnih lokaliteta, omogućuje pristup sadržajima i informacijama široj publici. Na taj način baština postaje dostupna i zanimljiva mlađim generacijama, čime se osigurava dugoročno očuvanje i interes.

Inicijative za očuvanje povijesnih objekata

Zajednica može aktivno sudjelovati u obnovi i zaštiti povijesnih objekata putem inicijativa koje osiguravaju njihov održiv razvoj i prilagodbu suvremenim potrebama:

- **Organizacija lokalnih kampanja za očuvanje:** Pokretanje kampanja za zaštitu specifičnih objekata od kulturnog značaja, kao što su stare crkve, mostovi ili tradicionalne kuće, stvara priliku za uključivanje cijele zajednice. Ove kampanje često uključuju prikupljanje sredstava i suradnju s lokalnim vlastima.

- **Partnerstva s privatnim sektorom:** Suradnja s tvrtkama ili udrugama omogućuje financiranje projekata obnove i prilagodbu objekata za različite namjene, poput pretvaranja starih kuća u muzeje, kulturne centre ili turističke atrakcije.
- **Održiva revitalizacija objekata:** Prilikom obnove objekata važno je sačuvati autentičnost i arhitektonske značajke. Revitalizacija se može provesti u skladu s tradicionalnim metodama gradnje, čime se dodatno naglašava povijesna vrijednost. Osim toga, prilagodba starijih građevina modernim potrebama, kao što je ugradnja energetski učinkovitih sustava, omogućuje njihovo trajno korištenje.

Kroz ovakve aktivnosti lokalna zajednica ne samo da čuva kulturnu baštinu, već i stvara temelje za ekonomski i društveni razvoj, doprinosi očuvanju identiteta i jača kolektivnu odgovornost za kulturne vrijednosti.

8.3. Suradnja s institucijama

Zaštita i očuvanje kulturne baštine ne mogu se ostvariti bez bliske suradnje između različitih institucija, lokalnih zajednica, stručnjaka i međunarodnih organizacija. Institucije poput muzeja, kulturnih centara, udruga i drugih stručnih tijela igraju ključnu ulogu u očuvanju kulturne baštine, njenoj promociji i podizanju svijesti o njenoj važnosti. U nastavku ćemo detaljnije razmotriti kako ove institucije doprinose zaštiti baštine.

Muzeji i kulturni centri

Muzeji i kulturni centri predstavljaju središnje toke za očuvanje i interpretaciju kulturne baštine. Njihova uloga nije samo u čuvanju artefakata i dokumentiranja povijesti, već i u edukaciji javnosti, promociji kulturne baštine i poticanju interesa za povijest i tradiciju.

- **Organiziranje izložbi i događanja:** Muzeji i kulturni centri redovito organiziraju izložbe, tematske priredbe, predavanja i radionice koje pružaju duboko razumijevanje kulturnih, povijesnih i umjetničkih vrijednosti. Ove aktivnosti omogućuju posjetiteljima da uče o baštini, dok istovremeno omogućuju obnavljanje interesa za zaboravljene ili manje poznate aspekte kulture.
- **Čuvanje povijesnih artefakata:** Muzeji djeluju kao čuvari artefakata, dokumentacije, knjiga i drugih kulturnih predmeta koji su od povijesne ili kulturne važnosti. Ovi predmeti često čine osnovu za daljnja istraživanja i studije, koje pomažu u razvoju razumijevanja prošlih vremena i običaja.
- **Istraživanja i suradnja sa stručnjacima:** Muzeji često surađuju sa stručnjacima iz različitih područja (arheolozima, etnologima, povjesničarima) na provedbi istraživanja koja mogu dovesti do novih otkrića o lokalnoj baštini. Ta suradnja ne samo da omogućuje očuvanje povijesnih podataka, već doprinosi širenju znanja o kulturnim praksama i običajima.

Kulturne udruge

Kulturne udruge imaju ključnu ulogu u očuvanju baštine jer okupljaju volontere, entuzijaste i stručnjake koji zajednički rade na promociji, zaštiti i revitalizaciji kulturne baštine. Udruge mogu obuhvatiti širok spektar aktivnosti, od zaštite materijalne baštine do očuvanja nematerijalnih tradicija i običaja.

- **Projekti i inicijative:** Kulturne udruge često pokreću projekte obnove povijesnih spomenika, revitalizacije tradicija i običaja, organiziranja kulturnih manifestacija te edukacijskih aktivnosti. Ove inicijative mogu uključivati sve od revitalizacije starih obrta do organiziranja festivala narodnih plesova i pjesama.

- **Publikacije i kampanje:** Udruge igraju važnu ulogu u informiranju i obrazovanju šire javnosti kroz publikacije, časopise i online platforme. Također, organiziraju javne kampanje koje podižu svijest o značaju baštine, nudeći konkretne prijedloge za njezinu zaštitu i revitalizaciju.
- **Podrška i umrežavanje:** Kulturne udruge često služe kao platforme za suradnju između pojedinaca, stručnjaka, organizacija i lokalnih vlasti. Na taj način mogu mobilizirati potrebne resurse i podršku za projekte zaštite baštine, kao i stvarati mreže koje olakšavaju zajedničke inicijative.

Međunarodna suradnja

Suradnja s međunarodnim organizacijama od esencijalne je važnosti za unaprjeđenje i očuvanje kulturne baštine na globalnoj razini. Organizacije poput UNESCO-a i drugih međunarodnih kulturnih tijela omogućuju pristup globalnim resursima, smjernicama i najboljoj praksi u očuvanju baštine.

- **UNESCO i Svjetska baština:** UNESCO-ova Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine pruža okvir za zaštitu kulturnih dobara od globalnog značaja. Pristupanje ovoj mreži omogućava zemljama, regijama i lokalnim zajednicama pristup tehničkoj i financijskoj pomoći u očuvanju najvrijednijih kulturnih spomenika.
- **Razmjena iskustava i znanja:** Kroz međunarodne suradnje, stručnjaci i institucije mogu razmjenjivati iskustva i strategije za očuvanje kulturne baštine. Takva suradnja omogućava usvajanje inovativnih tehnologija i metoda koje mogu pomoći u obnovi i zaštiti baštine.
- **Financijska potpora:** Mnoge međunarodne organizacije nude financijsku potporu za projekte koji se bave očuvanjem kulturne baštine, osobito za projekte u zemljama u razvoju ili područjima u kojima je kulturna baština u opasnosti.

Programi financiranja

Financiranje zaštite kulturne baštine može doći od nacionalnih i međunarodnih izvora, a institucionalna suradnja je ključna za uspješno apliciranje na ove izvore. Mnoge institucije i organizacije nude različite oblike financijske podrške za projekte obnove, restauracije i očuvanja kulturnih dobara.

- **Nacionalni i EU fondovi:** Mnoge države imaju vlastite programe financiranja koji podržavaju projekte zaštite kulturne baštine, a također postoje i brojni europski fondovi koji financiraju projekte u kulturi i baštini, kao što je program Europa Kreativna. Ovi fondovi omogućuju dodjelu novca za restauraciju spomenika, obrazovne inicijative, izložbe i istraživanja.
- **Suradnja s privatnim sektorom:** Institucije također mogu surađivati s privatnim sektorom na financiranju projekata kroz sponzorstva, donacije i javno-privatna partnerstva. Suradnja s privatnim sektorom često omogućava veće investicije u projekte koji inače ne bi imali dovoljno sredstava.
- **Poticanje lokalne zajednice:** Programi financiranja često uključuju mehanizme koji potiču lokalnu zajednicu na sudjelovanje u očuvanju baštine, bilo kroz donacije, volonterski rad ili zajedničke projekte. Kroz takve inicijative zajednice mogu izgraditi vlastiti kapacitet za dugoročnu zaštitu baštine.

Zaključno, suradnja s institucijama od nacionalne do međunarodne razine igra presudnu ulogu u očuvanju kulturne baštine. Kroz institucionalnu podršku, zajedničke projekte i pristup financijskim resursima moguće je sačuvati baštinu za buduće generacije.

9. Turizam i kulturna baština

- **Turističke atrakcije povezane s poviješću i tradicijom** – Najvažnija mjesta i objekti u Gospiću i okolici koji odražavaju povijest i kulturnu baštinu.
- **Uloga kulturnog turizma u Gospiću** – Utjecaj turizma na očuvanje tradicije i povijesti.
- **Planovi za budućnost** – Razvoj kulturnog turizma u skladu s očuvanjem baštine.

10. Upute za očuvanje kulturne baštine

Kulturna baština predstavlja temelj identiteta svake zajednice i povezuje prošlost, sadašnjost i budućnost kroz umjetnost, jezik, običaje i druge kulturne izraze. U nastavku su upute za aktivno sudjelovanje zajednice u očuvanju, edukaciji i promociji kulturne baštine koristeći različite metode i pristupe.

Osnivanje i sudjelovanje u kulturnim udrugama

Kulturne udruge ključne su za očuvanje i promociju lokalne baštine, stvarajući platforme za sve koji žele doprinijeti očuvanju kulturnih vrijednosti. Evo kako se zajednica može uključiti:

- **Osnivanje udruge:** Formiranje kulturnih udruge omogućuje zajednici da formalno organizira aktivnosti za očuvanje baštine, kao što su festivali, izložbe i radionice.
- **Povezivanje s drugim udrugama:** Umrežavanje s regionalnim i međunarodnim udrugama proširuje vidljivost i resurse za očuvanje lokalnih vrijednosti.
- **Volontiranje:** Članstvo u kulturnim udrugama često uključuje volontiranje, što je prilika za osobni razvoj i doprinos zajednici.
- **Organizacija događanja:** Udruge mogu organizirati događaje poput izložbi i manifestacija koje slave lokalne običaje i povijest, te time privući pažnju javnosti i medija.

Edukacija i podizanje svijesti o kulturnoj baštini

Podizanje svijesti o kulturnoj baštini ključno je za njezino očuvanje u budućnosti. Obrazovne ustanove i mediji imaju važnu ulogu u tome:

- **Uloga škola:** Uključivanje sadržaja o kulturnoj baštini u školski kurikulum pomaže mladima da razumiju i cijene povijesne i kulturne vrijednosti svoje zajednice. Edukativni projekti i posjete lokalnim kulturnim ustanovama mogu dodatno potaknuti interes učenika.
- **Radionice i predavanja:** Institucije poput muzeja i kulturnih centara mogu organizirati predavanja i praktične radionice za sve uzraste, potičući aktivno sudjelovanje i razumijevanje važnosti kulturne baštine.
- **Mediji:** Mediji su snažan alat za promociju baštine. Kroz dokumentarne emisije, članke, intervju s čuvarima tradicije i priloge o kulturnim manifestacijama, mediji dopiru do šire publike i educiraju o važnosti očuvanja naslijeđa.

Upotreba modernih tehnologija u očuvanju baštine

Moderne tehnologije otvaraju nove mogućnosti za dokumentiranje, promociju i očuvanje kulturne baštine na inovativan način:

- **Digitalizacija:** Digitalno arhiviranje povijesnih dokumenata, artefakata i kulturnih znamenitosti omogućuje očuvanje baštine i povećava njezinu dostupnost. Digitalni arhivi i baze podataka mogu pohraniti važne kulturne materijale i zaštititi ih od propadanja.

- **Virtualni turizam:** Virtualne ture omogućuju posjetiteljima iz cijelog svijeta da istraže kulturne znamenitosti i lokalne običaje putem interneta. To pruža priliku za promociju manje dostupnih ili ugroženih lokaliteta, čime se smanjuje fizički pritisak na osjetljive lokacije.
- **Alati proširene i virtualne stvarnosti (AR/VR):** Korištenje AR i VR tehnologija u muzejima, kulturnim centrima i online platformama omogućuje interaktivno učenje o povijesnim događajima i tradicijama. Posjetitelji mogu doživjeti prošlost kroz rekreacije povijesnih događaja ili zgrada u njihovom izvornom obliku.
- **Društvene mreže i digitalne kampanje:** Promocija putem društvenih mreža i internetskih kampanja omogućuje brz i širok doseg informacija o važnim kulturnim događanjima i inicijativama za očuvanje baštine. To može privući turiste i potaknuti zajednicu na angažman.

Aktivno sudjelovanje, edukacija i prilagodba modernim tehnologijama osnažuju zajednicu da bolje razumije i očuva svoje kulturno naslijeđe.

11. Zaključak

Gospić, grad s bogatom poviješću, svojim kulturnim i povijesnim nasljeđem predstavlja ne samo odraz prošlih vremena, već i temelj za izgradnju njegove budućnosti. Povijest Gospića, od ranih naselja do razvoja u moderno urbano središte, oblikovala je karakter grada i njegove građane. Svaka zgrada, svaki spomenik, svaka ulica nose priču koja svjedoči o životu i borbama njegovih stanovnika kroz stoljeća. Povijesni objekti, od sakralnih do civilnih građevina, imaju duboko ukorijenjeno značenje za identitet Gospića i njegovih ljudi, a njihovo očuvanje postaje ključno za razumijevanje prošlosti i izgradnju kulturnog kontinuiteta.

Očuvanje kulturne baštine Gospića zahtijeva zajednički napor svih građana, institucija i organizacija. Svi smo odgovorni za očuvanje onoga što nam je ostavljeno, kao i za promoviranje bogate kulturne baštine koju ovaj grad nosi. Svaka generacija ima zadatak da s poštovanjem i pažnjom pristupi naslijeđu, jer samo kroz aktivno sudjelovanje u njegovom očuvanju, možemo osigurati da buduće generacije razumiju i cijene važnost prošlih vremena. Ulaganje u obnovu i očuvanje povijesnih građevina nije samo čin očuvanja tradicije, već i ulaganje u turizam, obrazovanje i društveni razvoj grada.

Pozivamo sve građane Gospića, ali i šire zajednice, da prepoznaju vrijednost očuvanja kulturnog naslijeđa i da svojim angažmanom doprinesu njegovoj zaštiti. Svaka osoba, bez obzira na to koliko veliki ili mali bio njezin doprinos, ima ključnu ulogu u očuvanju onoga što nas povezuje s prošlošću i što čini Gospić prepoznatljivim na kulturnoj karti Hrvatske. Podrška inicijativama za zaštitu kulturnih spomenika, sudjelovanje u edukativnim projektima, ali i briga o svakodnevnom očuvanju kulturnih dobara, koraci su prema održivom razvoju i očuvanju grada.

Osim toga, važnost aktivnog angažmana u promoviranju kulturne baštine ne smije biti podcijenjena. Gospić nije samo grad sa značajnom poviješću, već i mjesto koje mora privući nove generacije koje će nastaviti baštiniti tu baštinu, upotpuniti je svojim kreativnim idejama te je činiti relevantnom u suvremenom društvu. Grad koji njeguju svoja tradicija i povijest, grad je koji gradi čvrste temelje za budućnost.

Na kraju, važno je istaknuti da su povijest i tradicija temelj svakog društva, pa tako i Gospića. Njihovo očuvanje nije samo odgovornost onih koji se bave kulturnom baštinom, već svih nas. Samo zajedničkim trudom možemo sačuvati i unaprijediti naslijeđe koje nam je ostavljeno, osiguravajući

da Gospić i dalje bude ponosan na svoju povijest, a buduće generacije da u njemu pronađu inspiraciju za vlastiti razvoj.

Ovaj je dokument izrađen uz financijsku podršku Grada Gospića. Sadržaj ovog dokumenta u isključivoj je odgovornosti Klastera Lika Destination i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Grada Gospića.

IZVORI:

- V. Bunčić, Povijest nastanka Grada Gospića i naziva mjesta Gospić, <https://hrcak.srce.hr/file/463431>
- Wikipedija, Gospić, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Gospi%C4%87>
- Web stranica Lika Destination, <https://www.lika-destination.hr/zanimljivosti/info/japodi>
- Web stranica Turistička zajednica Grada Gospića, <https://visitgospic.com/hr/informations/poznati-gospicani/>
- Web stranica Memorijalni centar Nikola Tesla, <https://mcnikolatesla.hr/nikola-tesla/>
- Web stranica – Hrvatski biografski leksikon, <https://hbl.lzmk.hr/Projekt>
- Web stranica župe Navještenja Blažene Djevice Marije, <https://www.zupa-navjestenja-bdm.hr/hr/3/Katedrala+Navje%C5%A1tenja+BDM>
- Državni arhiv u Gospiću, <https://arhiv-gospic.hr/images/uploads/173/gospicka-arhitektura-i-makete.pdf>
- Web stranica Turističke zajednice Grada Gospića, <https://visitgospic.croatia.hr/hr-hr/gastronomija>
- Željko Holjevac, Gospić u Vojnoj krajini, 2002.
- Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html
- Pravilnik o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_06_59_1320.html